

Utlåtande 2017:254 RI (Dnr 171-1526/2016)

Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022 godkänns enligt bilaga 2 till utlåtandet.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att genomföra och ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att genomföra program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad enligt bilaga 2 till utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård anför följande.

Ärendet

I stadens budget för 2015 anges att ett handlingsprogram för barns rättigheter och inflytande med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska utarbetas.

Stadsledningskontorets förslag till program är ett styrdokument som stadens nämnder och bolagsstyrelser ska utgå från när de planerar och följer upp sitt arbete för att bättre nå visionen om Ett Stockholm för alla med fokus på barnets rättigheter och inflytande. Programmet tydliggör inriktningen för arbetet och preciserar ett antal gemensamma fokusområden.

I programmets första del beskrivs vilka utmaningar som finns när det gäller barns rättigheter och inflytande och vad staden strävar efter inom området.

Den andra delen av programmet fastställer stadens övergripande inriktning med arbetet och pekar ut fem fokusområden som är prioriterade för staden att arbeta med.

Den tredje delen av programmet beskriver ansvarsfördelning och övergripande arbetssätt samt hur uppföljningen ska göras.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret och remitterats till samtliga facknämnder, samtliga stadsdelsnämnder, Stockholms Stadshus AB:s samtliga bolag, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter, Barnens Rätt I Samhället (BRIS), Barnrättsbyrån Stockholm, Barnombudsmannen, ECPAT, Ensamkommandes förbund Stockholm, Friends, Fryshuset Stockholm, RFSL Ungdom Stockholm, Rädda Barnens Ungdomsförbund Stockholm, RBU Stockholm, Sveriges ungdomsråd och Unicef Sverige.

AB Stockholmshem, Stockholms Stads Parkering AB, S:t Erik Markutveckling AB, S:t Erik Livförsäkring AB, S:t Erik Försäkring AB, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, Barnrättsbyrån Stockholm, ECPAT, Ensamkommandes förbund Stockholm, Friends, Fryshuset Stockholm, RFSL Ungdom Stockholm, Rädda Barnens Ungdomsförbund Stockholm, RBU Stockholm och Sveriges ungdomsråd har valt att inte svara på remissen.

Arbetsmarknadsnämnden anser att det föreslagna programmet för barnets rättigheter är angeläget och har inga direkta synpunkter på innehållet.

Exploateringsnämnden har inget att invända mot programmet i sak.

Fastighetsnämnden framhåller att det vore bra med en samordnad utbildningsinsats för samtliga stadens förvaltningar och bolag.

Idrottsnämnden ser positivt på föreliggande program.

Kulturnämnden instämmer i sitt yttrande med programmets analyser, val av fokusområden samt förslag till genomförande och uppföljning.

Kyrkogårdsnämnden har inga synpunkter på de föreslagna fokusområdena och implementeringen av programmet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden konstaterar att programmet är särskilt relevant för nämndens verksamhet när det gäller barns hälsa och uppväxtförhållanden med inriktning på den fysiska miljön.

Servicenämnden stödjer förslaget till program som bedöms vara väl genomarbetat och ge tydliga utgångspunkter för stadens arbete med barns rättigheter.

Socialnämnden ställer sig positiv till stadsledningskontorets förslag till program. För att det ska få avsedd effekt är emellertid ett aktivt implementeringsarbete avgörande.

Stadsbyggnadsnämnden anser att de fokusområden som beskrivs är tydliga och välformulerade med god exemplifiering i de underliggande punkterna.

Trafiknämnden ser positivt på att staden värnar om barnets rättigheter och inflytande, och instämmer i programmet innehåll.

Utbildningsnämnden tillstyrker i huvudsak programmet förslag.

Äldrenämnden ställer sig positiv till programmet.

Överförmyndarnämnden ställer sig bakom de fokusområden som lyfts fram och ser möjligheter att utveckla överförmyndarnämndens verksamhet inom varje område.

Bromma stadsdelsnämnd anser att förslaget till program är ett väl genomarbetat dokument.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att programmet tydliggör inriktningen för arbetet med barns rättigheter och inflytande i Stockholms stad i syfte att säkerställa barnets rättigheter och förbättra flickor och pojkars levnadsvillkor.

Farsta stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslaget.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd är positiv till att staden antar ett stadsövergripande program för barnets rättigheter och inflytande men betonar vikten av stöd från kommunstyrelsen med utbildning, implementering av praktiska verktyg i arbetet och framtagande av indikatorer.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till föreslaget program.

Kungsholmens stadsdelsnämnd är positiv till programmet som ett förtydligande av stadens budget och vision.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att ett stadsövergripande program för barns rättigheter behövs då Barnkonventionen förväntas bli svensk lag.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att ett program för barnets rättigheter är angeläget.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd har inget att erinra mot det föreslagna programmet men föreslår att stadsövergripande utbildningsinsatser genomförs för att säkerställa grundläggande kunskaper hos medarbetare för att underlätta implementeringen av programmet.

Skärholmens stadsdelsnämnd ställer sig positiva till programmet och ser att styrdokumentet ger verksamheterna stöd att utveckla arbetet kring barns inflytande, rättigheter och delaktighet.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att programmets fokusområden och prioriterade frågor går i linje med det arbete med barns rättigheter och inflytande som redan pågår inom förvaltningen.

Södermalms stadsdelsnämnd ser positivt på förslaget till program.

Älvsjö stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslaget i sin helhet.

Östermalms stadsdelsnämnd är positiv till att program för barnets rättigheter och inflytande har tagits fram som stöd i arbetet.

Stockholms Stadshus AB anser att programmet som sådant är en bra grund att stå på när det gäller den övergripande inriktningen för stadens arbete kring barns rättigheter och inflytande.

Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter anser att programmet är betydelsefullt i arbetet med att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn och unga samma chans och där barnets rättigheter värnas.

Barnombudsmannen anser bland annat att begreppsanvändningen bör förtydligas.

Barnens rätt i samhället välkomnar programmet och att Stockholms stad tagit initiativ till ett sådant viktigt vägledande dokument för barnets rättigheter.

Unicef Sverige välkomnar programmet som ett initiativ med uttryckliga mål att stärka uppfyllandet av barns rättigheter i praktiken

Mina synpunkter

Vår vision är ett Stockholm för alla. Där barn och vuxna har framtidstro och möjligheter att förverkliga sina liv. Programmet för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad syftar till att säkerhetsställa barnets rättigheter och förbättra flickors och pojkars levnadsvillkor i staden. Programmet preciserar ett antal gemensamma fokusområden för stadens nämnder och bolagsstyrelser.

FN:s konvention om barnets rättigheter innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Barnkonventionens intentioner har även tidigare varit vägledande för stadens verksamheter. Det föreliggande programmet tar sin utgångspunkt i konventionens artiklar. I programmet står att Barnkonventionen förväntas bli svensk lag i januari 2018, detta korrigeras till år 2020 som är det årtal som nämns i regeringens lagrådsremiss. Ytterligare någon mindre justering har gjorts efter remissrundan. Exempelvis har begreppsanvändningen, som på ett förtjänstfullt sätt definieras i programmet, förtydligats på något ställe.

Ett flertal remissinstanser framhåller vikten av utbildningsinsatser för att öka kunskapen om arbetet med barns rättigheter. Det blir följaktligen viktigt

att säkerhetsställa att stadens medarbetare ges relevant kunskap om barnkonventionen och barns rättigheter och levnadsvillkor, kopplat till respektive kontors och förvaltnings uppdrag.

Det finns tydliga skillnader i uppväxtförhållanden i Stockholm. Skillnaderna syns mellan barn i olika stadsdelar och mellan barn med olika förutsättningar såsom exempelvis kön, funktionsnedsättning och socioekonomisk bakgrund. Programmet för barnets rättigheter ska bidra till en kvalitetssäkring av stadens arbete för barnets bästa. För att säkerhetsställa helhetssyn och koordinerade insatser utifrån barnets bästa är en väl fungerande samverkan avgörande. Det handlar dels om samverkan inom och mellan stadens förvaltningar och mellan olika verksamheter och professioner. Programmet ska medverka till att verksamheterna gemensamt strävar mot ett jämlikt, jämställt och socialt hållbart samhälle. Ett Stockholm för alla är en stad som lever upp till och respekterar de mänskliga rättigheterna.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Anna König Jerlmyr, Joakim Larsson och Cecilia Brinck (alla M) enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet inom socialtjänsten har stärkts under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Programmet är hedervärt och har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policy och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policy som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande

dokument bör detta programs fokusområden inkluderas. Barnets rättigheter bör särskilt framkomma in det övergripande dokumentet.

I sammanhanget vill vi påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om barns rättigheter lyftas.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

En trygg uppväxt är avgörande för att ge alla barn samma möjligheter och chanser i livet. Att arbeta för att stärka barns rättigheter är något av det viktigaste vi kan göra. Det är bra att Stockholm tar fram ett program för barnets rättigheter. Men programmet borde ha varit mer konkret. Det finns en risk att det blir tomma ord.

Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare. Även om mycket av arbetet är nämndspecifikt så är många av de viktigaste utmaningarna sådana som berör många nämnder, eller som kräver att flera nämnder samverkar. Styrningen av det arbetet måste bli tydligare. Risken är annars att sådana viktiga uppgifter som kräver samverkan mellan olika verksamhetsområden – exempelvis skolan och socialtjänsten – blir hängande i luften. Programmet borde därför kompletteras med en genomförandeplan, på det sätt som har skett med programmet mot hemlöshet.

Den kanske viktigaste rättigheten som barn har är rätten till liv och skydd mot våld eller hot om våld. Alltför många barn får den rättigheten kränkt, ofta av ens egna föräldrar eller andra närstående. Hedersförtryck är en betydande källa till våld mot barn, eller hot om våld som ett sätt att begränsa barnets frihet. Vi hade önskat betydligt skarpare och mer ambitiösa skrivningar vad gäller arbetet mot olika former av våld mot barn. Det står att programmet kompletterar Stockholms stads program mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, men inte på vilket sätt, eller hur programmen rent konkret är relaterade till varandra.

Barns möjlighet att utifrån sina förutsättningar vara delaktiga i beslut som berör dem är en viktig rättighet. Här återstår det mycket att göra för Stockholms stad. Programmets och barnkonventionens ord om barns delaktighet och hänsyn till barns behov riskerar att i det praktiska, svåra arbetet med konkreta fall inte få någon effekt. Socialtjänstinspektörerna har i ett flertal granskningar visat på betydande brister när det gäller barns delaktighet i socialtjänstärenden. Barnen blir inte sedda och deras behov utreds inte tillräckligt väl. I synnerhet med tanke på att det rör sig om våra mest utsatta barn, som lever i familjer med problem såsom missbruk eller utsatta boendeförhållanden, är det extra allvarligt. Det innebär dessutom en kvalitetsbrist i handläggningen, eftersom barnen och deras familjer inte får rätt hjälp. Återigen skulle en genomförandeplan här kunna vara ett sätt att visa hur staden faktiskt tänker arbeta för att se till att barnets rättigheter stärks. Det är inte målsättningarna som är problemet, utan genomförandet.

Rätten till delaktighet förutsätter möjligheten att kunna göra sig förstådd om man talar ett annat språk än svenska. Liberalerna har tidigare uppmärksammat att staden

brister i rätten till tolk. För att även barn som inte kan svenska verkligen ska kunna göra sina röster hörda är det viktigt att det finns en rätt till tolk, och att denna rätt även gäller när föräldrarna kan tolka, på samma sätt som barn normalt sett har rätt att lägga fram sin berättelse utan att den förmedlas av föräldrar eller andra närstående.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022 godkänns enligt bilaga 2 till utlåtandet.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att genomföra och ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att genomföra program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad enligt bilaga 2 till utlåtandet.

Stockholm den 29 november 2017

På kommunstyrelsens vägnar:
K A R I N W A N N G Å R D

Ulrika Gunnarsson

Särskilt uttalande gjordes av Anna König Jerlmyr, Joakim Larsson, Cecilia Brinck, Dennis Wedin och Johanna Sjö (alla M) med hänvisning till Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Björn Ljung (L) med hänvisning till Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Karin Ernlund (C) och Erik Slottnér (KD) med hänvisning till Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

I stadens budget för 2015 anges att ett handlingsprogram för barns rättigheter och inflytande med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska utarbetas.

Stadsledningskontorets förslag till program är ett styrdokument som stadens nämnder och bolagsstyrelser ska utgå från när de planerar och följer upp sitt arbete för att bättre nå visionen om Ett Stockholm för alla med fokus på barnets rättigheter och inflytande. Programmet tydliggör inriktningen för arbetet och preciserar ett antal gemensamma fokusområden.

I programmets första del beskrivs vilka utmaningar som finns när det gäller barns rättigheter och inflytande och vad staden strävar efter inom området.

Den andra delen av programmet fastställer stadens övergripande inriktning med arbetet och pekar ut fem fokusområden som är prioriterade för staden att arbeta med.

Övergripande inriktning

I Stockholm får alla barn oavsett bakgrund och förutsättningar sina rättigheter tillgodosedda och har möjlighet att forma samhället och sina egna liv.

Fokusområden

1. Beslutsfattare och medarbetare ska beakta barnperspektivet och omsätta barnets rättigheter i alla beslut, uppdrag och i det dagliga arbetet
2. Barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering ska säkerställas
3. Barn ska ges förutsättningar att uttrycka och få sina åsikter respekterade
4. Barn och vuxna ska ha kunskap om barnets rättigheter och vad de innebär i praktiken
5. Barn ska vara trygga och skyddas mot fysiskt och psykiskt våld

Den tredje delen av programmet beskriver ansvarsfördelning och övergripande arbetssätt samt hur uppföljningen ska göras.

Riksdag och regering är ytterst ansvariga för barnkonventionens genomförande. Kommuner har dock ett ansvar för att barnkonventionen

genomförs på lokal nivå och för att rättigheterna ska bli verklighet för barn och unga.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 juni 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm är en stad som växer snabbt och cirka en femtedel av stockholmarna är barn under 18 år.

I Stockholm finns tydliga sociala och ekonomiska skillnader mellan stadsdelar och mellan grupper av stockholmare. Under de senaste åren har staden dessutom tagit emot många människor på flykt, både familjer med barn och ensamma barn.

I arbetet med att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn och unga samma chans och där barnets rättigheter värnas behövs ett program med en tydlig strategi där alla stadens verksamheter bidrar. Barnperspektivet och barnets rättigheter behöver beaktas i alla stadens verksamheter i ordinarie planering, utförande och uppföljning. Det gäller inte minst i förskolan, skolan och annan verksamhet som riktar sig till barn, men också i många andra verksamheter som på något sätt, direkt eller indirekt, påverkar barns situation, till exempel stadsplanering, trafik- och miljöfrågor.

Förslaget till program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad grundar sig i barnkonventionen, riksdagens strategi för att stärka barnets rättigheter (2010), aktuell forskning, lagstiftning, omvärldsbevakning samt verksamheternas behov och utmaningar.

Programmet är stadsövergripande och omfattar i olika utsträckning stadens samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Utgångspunkten är barnkonventionens fyra grundprinciper samt barns behov av trygghet och skydd mot fysiskt och psykiskt våld. Programmet pekar ut en tydlig inriktning för stadens arbete. Det ställer krav bland annat på att beakta barnrättsperspektivet och tillgodose varje barns rätt till goda uppväxtförhållanden, hälsa och utveckling samt på hur beslutsprocesser som rör barn bör genomföras. Barns egna åsikter ska uppmärksammas och barn ska bli lyssnade på såväl i frågor som rör enskilda barn direkt, som i frågor som indirekt och på lång sikt påverkar barn, till exempel i stadsplaneringen. Programmet innebär vidare krav på att öka kunskapen om barns rättigheter bland barn och unga samt deras föräldrar. För att barnrättsarbetet ska få effekt tydliggör programmet behovet av samverkan mellan stadens olika verksamheter och externa aktörer.

Konsekvenser för verksamheten

För flera av stadens nämnder och bolagsstyrelser innebär programmet arbete med verksamhetsutveckling på olika nivåer i organisationerna. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser behöver säkerställa att grundläggande och tillräckliga kunskaper finns för att programmet ska kunna implementeras och nå framgång i verksamheterna. Det

handlar om olika slags kunskaper beroende på nivå och uppdrag i förvaltningen/bolaget. Kunskapsutveckling om barns rättigheter och levnadsvillkor behöver ske löpande.

Programmet lyfter behovet av metodutveckling som i många fall behöver vara verksamhetsnära. Det kan handla om olika former av arbetsmetoder för till exempel barns delaktighet och prövning av barnets bästa som till exempel barnkonsekvensanalyser. Verksamheterna ska vidare inom sina områden ta fram information till barn och föräldrar om barns rättigheter.

Stöd i implementering

Stadens barnombudsman samverkar med stadens nämnder och bolagsstyrelser för att stödja arbetet med barns rättigheter och bidrar till att öka kunskapen om barns rättigheter inom stadens alla verksamheter.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret och remitterats till samtliga facknämnder, samtliga stadsdelsnämnder, Stockholms Stadshus AB:s samtliga bolag, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter, Barnens Rätt I Samhället (BRIS), Barnrättsbyrån Stockholm, Barnombudsmannen, ECPAT, Ensamkommandes förbund Stockholm, Friends, Fryshuset Stockholm, RFSL Ungdom Stockholm, Rädda Barnens Ungdomsförbund Stockholm, RBU Stockholm, Sveriges ungdomsråd och Unicef Sverige.

AB Stockholmshem, Stockholms Stads Parkering AB, S:t Erik Markutveckling AB, S:t Erik Livförsäkring AB, S:t Erik Försäkring AB, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, Barnrättsbyrån Stockholm, ECPAT, Ensamkommandes förbund Stockholm, Friends, Fryshuset Stockholm, RFSL Ungdom Stockholm, Rädda Barnens Ungdomsförbund Stockholm, RBU Stockholm och Sveriges ungdomsråd har valt att inte svara på remissen.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2017 följande.

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutade att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Arbetsmarknadsnämnden beslutade justera paragrafen omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Johanna Sjö m.fl. (alla M) och Johan Fälldin (C), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Gulan Avci (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Ofelia Namazova (KD) som hänvisade till Moderaternas och Centerpartiets särskilda utlåtande.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 7 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

I programmet kring barnets rättigheter berörs flera av nämndens verksamheter av samtliga fokusområden och till viss del dess prioriterade frågor. Nämndens verksamheter, framförallt inom Jobbtorg Stockholm, arbetar idag utifrån väletablerad samtalsmetodik och bemötande där människors lika värde och individen och dess förutsättningar står i fokus. Flera av verksamheterna möter både barn och vårdnadshavare i det dagliga arbetet där målet bygger på att personen, tillsammans med handläggare, formar sin planering.

Programmet har även betydelse på ett mer övergripande plan i nämndens medverkan i det lokala utvecklingsarbetet och i arbetet med att minska skillnaderna inom staden där barnen och deras uppväxtvillkor är ett viktigt fokusområde.

Programmet och dess fokusområden är angelägna och innehållet är omfattande. Arbetet med implementeringen behöver därför ske stegvis och integrerat med övrig verksamhetsutveckling i det kvalitetsarbete och arbetet med bemötandefrågor. Särskilt då vissa av nämndens verksamheter både tar beslut eller gör överenskommer på individnivå i det dagliga arbetet som kan påverka ett enskilt barn, samt utvecklar organisationen för en generell förbättring för barn som direkt eller indirekt kommer i kontakt med verksamheterna. Arbetet bör ses som långsiktigt då en fördjupad analys behöver göras med fokus på barnets rättigheter och inflytande för att kunna integrera det i ordinarie verksamhet i både verksamhetsplanering, kvalitet och bemötandet.

Det bör tas i beaktande att individer som deltar i nämndens verksamheter även deltar i andra nämnders verksamheter. Det kräver en samverkan och ansvarsfördelning mellan förvaltningarna. Stadsledningskontorets kansli för mänskliga rättigheter behöver ge stöd till stadens förvaltningar och bolag genom att exempelvis skapa nätverk till tjänstepersoner som arbetar med implementeringen av program för barnets rättigheter och inflytande.

Då stadsledningskontoret tagit fram tre omfattande program inom området mänskliga rättigheter anser arbetsmarknadsförvaltningen att ett gemensamt program för alla delar inom mänskliga rättigheter hade underlättat implementeringsarbetet och efterlevnaden för stadens förvaltningar och bolag.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Exploateringsnämnden besvarar remissen med kontorets tjänsteutlåtande.
2. Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation gjordes av Abit Dundar (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Joakim Larsson m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Susanne Wicklund (C) och Michaela Hollis (KD) med hänvisning till Moderaternas särskilda uttalande.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Programmet ger ett tydligare underlag för exploateringskontorets arbete kring barnens villkor i olika typer av exploateringsprojekt. Programmet har dock inte som mål att i detalj styra hur exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret ska arbeta med dialog och konsekvensanalyser i processer som rör barnens villkor. Hur arbete med barnkonsekvensanalyser (BKA) och dialog med unga ska genomföras i plan och exploateringsärenden återstår att lägga fast.

I programmet betonas bland annat att barn och socioekonomiskt svagare grupper ska förstå och kunna vara delaktiga i processer och beslut som rör dem. För att nå detta mål behöver stadens program och övergripande strategidokument vara formulerade på ett extra lättfattligt sätt.

Exploateringskontorets förslag

Exploateringskontoret har inget att invända mot programmet i sak. Programmet är välskrivet och kommer tjäna en viktig roll i kontorets arbete.

Språket skulle kunna utvecklas och förenklas för att ännu bättre kunna tjäna sitt syfte Ett Stockholm för alla. Just ett dokument med denna inriktning mot barnens rätt och som vänder sig till så många olika grupper inom staden bör ha mycket att vinna på att vara tydligt och lättillgängligt.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2017 följande.

1. Fastighetsnämnden beslutar att godkänna och överlämna

- fastighetskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Fastighetsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande gjordes av Kerstin Fredriksson m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Henrik Sjölander m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Hamid Ershad Sarabi (C) som instämmer i särskilt uttalande från Henrik Sjölander m.fl. (alla M).

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat 24 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Fastighetskontoret berörs särskilt av följande fokusområden:

1. Beslutsfattare och medarbetare ska beakta barnperspektivet och omsätta barnets rättigheter i alla beslut, uppdrag och i det dagliga arbetet.
- 1.3 Verksamheterna ska göra bedömningar av hur barnets bästa beaktas vid investeringar eller budgetbeslut inom alla områden och ska bedöma konsekvenser av sådana investeringar eller budgetbeslut.
2. Barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering ska säkerställas.
- 2.6 Alla barn ska ha lika tillgång till stadens kultur, idrott och fritid.
3. Barn ska ges förutsättningar att uttrycka och få sina åsikter respekterade.
- 3.1 Stadens verksamheter ska arbeta för att lyssna på barns åsikter i frågor som berör barn, både när det gäller beslut som rör barn i allmänhet, grupper av barn samt enskilda barn.
- 3.2 Barn ska ha möjlighet till inflytande och delaktighet samt kunna föra fram sina åsikter till de som bestämmer. Barns åsikter, kunskap och erfarenheter ska tillmätas betydelse. Barn ska informeras om på vilket sätt åsikterna har beaktas.

För kontorets del är det främst vid projektering av nya byggnader och vid större renoveringar av byggnader för allmänheten som barns synpunkter är särskilt viktiga. För att fånga upp barns synpunkter är ett lämpligt tillvägagångssätt att göra en barnkonsekvensanalys (BKA). En BKA är ett verktyg för att omsätta barnkonventionen i handling och göra barnets bästa tydligt. I processen ska barnet/barnen få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter.

Då barnkonventionen följs av alla förvaltningar och bolag inom staden vore det önskvärt med en gemensam metodik för stadens förvaltningar och bolag för hur BKA skall genomföras för att kvalitetssäkra utförandet. Arbetet ska integreras i ordinarie beslutsprocesser och konsekvensbedömningar. Beslut och åtgärder som på något sätt

berör barn behöver systematiskt följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Barn behöver få tillgänglig och tydlig information om syftet med varför de tillfrågas och vilka möjligheter de har att påverka. Barn behöver känna att deras medverkan har betydelse, att deras synpunkter tas på allvar och att återkoppling sker. Barn behöver veta hur de ska kontakta stadens verksamheter för att lämna synpunkter och ställa frågor om sina rättigheter. Kontoret vill dock poängtera att detta inte ersätter föräldraansvaret som finns inskrivet i barnkonventionen. Varje familj har huvudansvaret för sina barn även om varje stat är skyldig att stötta familjerna och underlätta för dem att ta hand om sina barn på bästa sätt.

Programmet pekar på att det måste finnas tillräcklig kunskap i organisationen för arbetet med barns rättigheter. Delar av fastighetskontorets medarbetare kan behöva en ökad kunskap om barnkonventionen, barns rättigheter och levnadsvillkor, kopplat till kontorets uppdrag. I denna fråga vore det bra med en samordnad utbildningsinsats för samtliga stadens förvaltningar och bolag.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2017 följande.

Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Bo Sundin m.fl. (alla M) samt Mikael Valier (KD), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Daniele Fava (L), *bilaga 1*.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 28 juli 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Idrottsförvaltningen ser positivt på föreliggande program. Programmet är lättöverskådligt och med tillräckligt övergripande målformuleringar. Förvaltningen anser det rimligt att varje nämnd fokuserar på de mål som är mest angelägna för respektive verksamhet. Idrottsförvaltningen förordar att mål och eventuella indikatorer om barns rättigheter inkluderas i de befintliga målen och indikatorerna i verksamhetsberättelse och verksamhetsplan. Det är mer troligt att detta leder till integrerat arbete än om målen om barnrättigheter ska särredovisas.

En viktig aspekt som inte lyfts fram i programmet är åldersperspektivet. Forskningsprojektet Ung livsstil har visat att allt mer av de offentliga resurserna inom fritidsområdet riktas mot de yngre åldrarna. Detta i kombination med att det är rimligt att möjliggöra för ökat inflytande ju äldre barnet blir och att begreppet barn tenderar

att föra tankarna mot yngre åldrar gör att perspektivet är viktigt att ha med i programmet. Idrottsförvaltningen föreslår också att det ännu tydligare framgår i programmet att man betecknas som barn till dess man är 18 år gammal.

Idrottsförvaltningen arbetar aktivt för att tillgodose barns rättigheter och inflytande inom idrotten i Stockholm. I stadens idrottspolitiska program framgår att idrotts- och motionsverksamhet för barn och ungdomar i Stockholm ska utgå från FN:s barnkonvention

I de satsningar som idrottsförvaltningen gör för att öka den fysiska aktiviteten bland barn och ungdomar tas särskild hänsyn till bakgrundsfaktorer som funktionsnedsättning, ålder, kön, socioekonomi och eventuell utländsk bakgrund. Detta för att erbjuda barn och ungdomar i staden likvärdiga möjligheter till fysisk aktivitet oavsett bakgrund.

Förvaltningen har sedan början på 80-talet bedrivit forskningsprojektet "Ung livsstil" tillsammans med Stockholms Universitet. Ung livsstil ger förvaltningen vägledning i bland annat arbetet med att till exempel se pojkars och flickors preferenser för idrott och motion samt vilka anläggningstyper pojkar och flickor anser att staden ska investera i. Detta ger förvaltningen ett viktigt verktyg i att anpassa verksamhet och utbud efter barns och ungdomars önskemål. Studier inom Ung livsstilsprojektet genomförs även i grund- och gymnasieskolorna.

Idrottsförvaltningen arbetar sedan en tid tillbaka med att genomföra barnkonsekvensanalyser vid vissa investeringsprojekt i samarbete med fastighetskontoret samt i arbetet med vissa egna verksamheter för barn och ungdomar. Förvaltningen arbetar även med barnchecklista när så är relevant.

Ekonomiska konsekvenser

Om målen om barns rättigheter och inflytande uppfylls bidrar detta troligen till ökad fysisk aktivitet och förbättrad hälsa, vilket torde leda till samhällsekonomisk vinst.

Måluppfyllelse

Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad tangerar de målsättningar om barnperspektiv inom idrotten som anges i stadens idrottspolitiska program.

Konsekvenser för barn

Ett ökat inflytande i samhället leder med all sannolikhet till positiva konsekvenser för barn och ungdomar.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2017 följande.

1. att som svar på remissen överlämna kulturförvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen
2. att förklara beslutet omedelbart justerat

Särskilt uttalande gjordes av Rasmus Jonlund m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Sophia Granswed m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Pelle Thörnberg (C) och Ulf Lönnberg (KD) som instämmer i särskilt uttalande från Sophia Granswed m.fl. (alla M).

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Kulturförvaltningen instämmer med programmets analyser, val av fokusområden samt förslag till genomförande och uppföljning. Barns rättigheter och inflytande i stadens arbete är en central fråga som berör samtliga delar av kulturförvaltningens verksamhet. Artiklarna i barnkonventionen tydliggör barns och ungas rätt till yttrandefrihet, till föreningsfrihet, till att sprida sina tankar i konstnärlig form liksom att fritt delta i det konstnärliga livet. Barnkonventionen slår även fast skyldigheten för konventionsstaterna att främja barns konstnärliga rätt genom att uppmuntra själva tillhandahållandet av lämpliga och likvärdiga möjligheter för barns kulturella och konstnärliga verksamhet. Dessa rättigheter utgör utgångspunkten för Kultur i ögonhöjd, stadens program för barn och ungdomskultur.

Barnen i många verksamheter

Kulturförvaltningens verksamheter möter barnet och dess vårdnadshavare på många olika arenor; bibliotek, kulturskola, El Sistema, museer, utställningar, evenemang och festivaler. Även skolan är en arena där kulturförvaltningens verksamhet tar plats. Genom förvaltningens kulturstöd och olika samarbeten stöttas även det fria kulturlivet, folkbildning och allmänna samlingslokaler i sitt arbete med barn och unga i staden. Barn och unga är därmed en prioriterad målgrupp och barns rättigheter är centralt för förvaltningens verksamhet.

Programmet lyfter att det finns tydliga skillnader i uppväxtförhållanden i Stockholm mellan barn i olika stadsdelar och mellan barn med olika förutsättningar såsom till exempel kön, funktionsnedsättning och socioekonomisk bakgrund. Kulturförvaltningen vill betona att dessa ojämlika förhållanden bör vara ledande i hur programmet används och hur det påverkar nämnder och bolagsstyrelser verksamhetsplanering.

Rättighetsbaserade mål och verksamheter

Kulturförvaltningens avdelningar har god erfarenhet av arbete med barns rättigheter och inflytande både genom måldokument och genom daglig verksamhet. Som exempel har kulturskolan två verksamhetsmål på området inflytande; ” Barn och unga är delaktiga i utvecklingen av kulturskolan” samt ” Eleverna har inflytande över undervisningen”. Till målen kopplas aktiviteter och uppföljning. Inom biblioteken finns etablerade rutiner för att fånga upp barns åsikter, bland annat genom särskilda väggar som uppmuntrar barn att lämna synpunkter och inköpsförslag. Under första halvåret 2017 har det registrerats 997 inspel från barn och unga kopplat till bibliotekens verksamhet.

Evenemangsavdelningens och bibliotekens verksamhet är även exempel på det offentliga rummet som ska upplevas som säkert och tryggt för alla barn. Programmet för barnets rättigheter och inflytande lyfter fram att det inom stadens verksamheter ska finnas tydliga rutiner för orosanmälan samt information om vart barn kan vända sig om de eller någon i deras närhet far illa. Detta är viktiga frågor som lyfts inom förvaltningen och som behöver förbättras ytterligare. Vad gäller förvaltningens stöd till de fria kulturaktörerna väger deras arbete med delaktighet tungt i handläggarnas bedömning.

Behov av mer kunskap och vägledning

Det finns behov, inom kulturförvaltningens verksamheter, av mer kunskap om barns rättigheter samt vägledning kring metoder arbetssätt. En tydlighet är även önskvärd när det gäller situationer där olika vägledande dokument strider mot varandra. Gällande fokusområde 2 och formuleringen att staden ska bekämpa och förebygga fördomar, beteenden, språkbruk och bilder som är stereotypiserande bedömer förvaltningen att här finns en möjlig målkonflikt i förhållande till Bibliotekslagen (2013:801) och dess skrivningar om fri åsiktsbildning och bibliotekens uppdrag att erbjuda en bred flora av medier, utan inskränkningar utifrån ideologiska, politiska eller religiösa utgångspunkter. Det kan tilläggas att JO i år har kritiserat ett par kommuner för att just ha tagit hänsyn till värderingar och åsikter i vuxenmedier vid inköpsförslag, vilket JO i sin skrivning inte anser förenligt med bibliotekslagens och regeringsformens krav på objektivitet.

Kunskap om barns rättigheter och vad det innebär för verksamheten, samt tydlighet kring var ansvaret för denna kunskapsförmedling ligger, blir central för programmets implementering. Extra insatser kan behövas liksom en förvaltningsövergripande strategi. Medarbetare på kulturförvaltningens olika enheter arbetar nära kollegor inom skolan, förskolan och stadsdelarnas fritidsverksamheter. De möter samma barn men har olika uppdrag och ansvar. Detta understryker behovet av samarbete och gemensamma utbildningsinsatser inom staden oavsett vilka roller man har när det gäller tex det våldspreventiva arbetet och arbetet för ett jämlikt och jämställt samhälle.

Utifrån erfarenheter från arbetet med Kultur i ögonhöjd vill förvaltningen särskilt betona vikten av implementering och tydlighet i ansvar för kunskapsförmedling samt uppföljning av programmet.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 september 2017 följande.

1. överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. paragrafen begärs omedelbart justerad.

Särskilt uttalande gjordes av Annette Lundquist Larsson m.fl. (alla M) och

Ewa-Marie Ås (KD), *bilaga 1*.

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Det är relevant även för kyrkogårdsförvaltningen att arbeta med ett barnperspektiv i vår verksamhet. Det finns flera exempel på detta.

Vid anläggandet av ett nytt barngravkvarter på Norra begravningsplatsen har kvarteret kompletterats med en träskulptur i friare former som kan stimulera till lek och fantasi för de barn (ofta syskon till den avlidne) som besöker kvarteret. Små vattenkannor och krattor finns vid flera av kyrkogårdarnas servicestationer för att barn också ska kunna hjälpa till vid anhörigas skötsel av gravar. På Skogskyrkogården, som är ett Unesco-världsarv, erbjuds visningar för barngrupper och skolklasser.

Barns synpunkter kommer att fångas in vid planeringen av en ny begravningsplats på Järva.

Programmet utgör en del av de riktlinjer som tas fram i stadens arbete för mänskliga rättigheter (MR) och som även berörs i *Program för ett jämställt Stockholm 2018-2022* och *Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck 2018-2022* som nu parallellt är ute på remiss. Sedan tidigare finns andra program inom MR-området exempelvis *Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning*.

Förvaltningen ser gärna att alla MR (mänskliga rättighets)-frågor vägs samman i ett gemensamt program för staden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2017 följande.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation gjordes av Sabine Pettersson (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Ulrika Hoff (KD) med hänvisning till Centerpartiets och Moderaternas särskilda uttalande.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Miljö- och hälsoskyddsnämndens svar på remissen utgår från den disposition av programmet med tre delar som framgår ovan.

Miljöförvaltningens kommentarer till programmets utmaningar

Barnkonventionens krav och KF:s särskilda uppdrag, har tidigare funnits i bakgrunden vid planering av nämndens verksamhet. Förslaget till program är särskilt relevant för nämndens verksamhet när det gäller barns hälsa och även uppväxtförhållanden med inriktning på den fysiska miljön. Det finns flera verksamheter som utförs just med tanke på barnens bästa. Nämndens verksamhet riktar sig till stadens hela befolkning varvid hänsyn också tas till behov. Verksamheten fungerar därför i viss mån utjämnande.

Programmet ska sättas i relation till de övriga lagar och riktlinjer som styr nämndens verksamhet när det gäller prioritering och inriktning av arbetet. Som tillsynsmyndighet har nämnden att förhålla sig till lagstiftningen. Interna policys eller särskilda uppdrag inom staden kan därmed inte alltid vara högst prioriterat. Däremot kan nämnden inom sitt programarbete arbeta förebyggande enligt intern policy för att gå ett steg längre än vad lagstiftningen kräver. Ett bra exempel är Kemikalieplanen där det finns ett särskilt barnfokus och där nämnden bland annat arbetar med åtgärder inom kemikaliesmart förskola. Tillsynen av förskolor, plaskdammar, bassängbad, olägenheter m.m. är andra exempel på att nämndens verksamhet har stor betydelse för barns hälsa. Nämnden har dock inte stöd för att ställa krav på verksamheterna utifrån interna policys, men kan uppnå mycket med information och upplysning.

När det gäller bedömningar som kan beröra barn är det forskningsstudier om samband mellan störningar och hälsa som ligger till grund för vad som bedöms som normalt. Med utgångspunkt från forskningsstudier beslutar de statliga verken om vilka riktvärden och gränsvärden som ska tillämpas. Inom livsmedelskontrollen kan barn ofta tas särskild hänsyn till eftersom gränsvärden ofta är satta utifrån den känsligaste gruppen och riskklassningsmodellen som tillämpas tar särskild hänsyn till barn.

Miljöförvaltningen har att förhålla sig till riktvärden och gränsvärden som de statliga myndigheterna beslutar om. I vissa fall finns dock inga sådana och då får nämnden själv genom granskning av olika studier och visade samband göra en bedömning av vad som kan anses vara lämpligt.

Miljöförvaltningens kommentarer till övergripande inriktning och fokusområden

Stadsledningskontorets förslag är i huvudsak bra. Men fokusområdena har delar som är relevanta för nämndens verksamhet och dessa kommenteras i remissvaret. Andra delar är mest relevanta för andra kommunala verksamheter. Tillämpning av dessa delar på nämndens verksamhet skulle bli långsökt och inte leda till resultat.

Fokusområde 1 är mest relevant för nämndens verksamhet eftersom det bland annat omfattar den fysiska miljön och frågor om hälsa. Av de prioriterade frågor som i programmet tas upp under fokusområdet kan särskilt nämnas 1.1 som avser barnens uppväxtförhållanden, hälsa och utveckling. I nämndens uppdrag ligger miljö- och hälsofrågor för samtliga invånare och andra berörda i staden. Särskilt känsliga och utsatta grupper ska tas hänsyn i skilda verksamheter och dit hör ofta barn. Exempel på

sådana verksamheter inom nämnden är:

- Kemikaliearbetet som har en särskild inriktning på miljön inom förskolorna.
- Tillsynen på inomhusmiljön inom skolor, förskolor och bostadsfastigheter.
- Tillsynen på plaskdammar, bassängbad, idrottsanläggningar och lekparkar.
- Livsmedelstillsynens prioritering av livsmedelshanteringen inom skolor och förskolor.
- Tillsynen på kemikalier inom detaljhandeln som delvis omfattar produkter som barn kommer i kontakt med.
- Inom miljöövervakningen av luftkvaliteten kontrolleras luften i gatunivå vilket särskilt tar sikte på att barn är känsliga och därför kan drabbas allvarligt.
- Inom detaljplanearbetet medverkar nämnden till att barns behov beaktas.

En annan prioriterad fråga är 1.3 dvs. att bedömningar av barnets bästa ska göras vid investeringar och eller budgetbeslut. För nämndens del är detta aktuellt vid tillsynsplaneringen där områden som är särskilt viktiga för barn kan prioriteras. Nämnden har också drivit frågor om utveckling av verksamheten i en riktning som är särskilt viktig för barn. Tillskapandet av Kemikaliecentrum är ett bra exempel.

Ytterligare en prioriterad fråga som lyfts under detta fokusområde är 1.5, det vill säga att barns rättigheter ska stärkas genom samverkan mellan aktörer inom olika verksamheter. Fokuseringen på miljöfrågor för barn har bidragit till ett ökat samarbete med andra förvaltningar, framförallt då mellan miljöförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna när det gäller kemikaliearbetet på förskolor.

Fokusområde 2 angående barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering är relevant på så sätt att nämndens verksamhet ska omfatta hela kommunen och att insatser kan sättas in där det finns störst behov. Här kan till exempel nämnas tillsynen på migrationsboenden och riktad bostadstillsyn i socioekonomiskt utsatta bostadsområden. Tidigare har nämnden drivit ett omfattande projekt för energieffektivisering inom Järvaområdet, Hållbara Järva, som delvis hade sociala spinoff-effekter. Detta visar att verksamheter kan ha en social betydelse även om det primärt inte är syftet.

Fokusområde 3 tar upp möjligheterna för barn att uttrycka åsikter som också respekteras. Genom Medborgarenkäten tar nämnden in åsikter från stadens invånare, däribland också från åldersgruppen 16 – 24 år. Fokusområdet verkar dock mest relevant för verksamheter som fattar beslut på individnivå och särskilt då som avser vård, skola och omsorg.

Fokusområde 4 avser kravet på att barn och vuxna ska ha kunskaper om barnets rättigheter och vad de praktiskt innebär. För nämndens del innebär detta att berörd personal ska ges information om barnkonventionen så att hänsyn kan tas till den i arbetet. Det kan också handla om att information behövs till barn och föräldrar samt andra berörda vid olika slags insatser såsom tillsynsinsatser och projekt som har särskild betydelse för barn. Inom tillsynen arbetas mycket med förebyggande information om barns hälsa men det sker ofta genom information till verksamheterna där barn och unga finns eftersom det är verksamheterna som är skyldiga att ha ett barnperspektiv. Inom kemikaliearbetet görs mycket i informationsväg som riktar sig till barn och unga och familjer. Bland annat kommer familjer att besökas i sina hem för kartläggning av kemikalieförekomst i produkter. Flera andra exempel finns.

Fokusområde 5 tar upp krav på att barn ska vara trygga och skyddas mot fysiskt och psykiskt våld. Fokusområdet är inte relevant för nämndens verksamhet.

Miljöförvaltningens kommentarer till programmets genomförande och uppföljning

I förslaget till program beskrivs att arbetet med införandet av programmet ska följa det reguljära arbetssättet för planering och uppföljning vilket tillämpas redan idag. Redan idag utgör barn i flera fall en särskilt prioriterad målgrupp i nämndens arbete.

Programmets beskrivning av arbetsgången förefaller dock tungrodd eftersom det ger intryck av att samtliga fokusområden ska vara aktuella för nämndens formulering av mål och aktiviteter och att det i verksamhetsplanen ska göras något slags komplett redovisning. Nämnden bör kunna prioritera bland fokusområden och prioriterade frågor för att på så sätt satsa på viktiga och relevanta områden med programmet som en strategisk förutsättning i bakgrunden som kan bidra till utveckling av verksamheten.

Informations- och utbildningsinsatser är viktiga inslag för implementering av programmet. För nämndens anställda gäller det att kunna omsätta programmets intentioner till konkret verksamhet.

Vad gäller kommunikation som vänder sig ut mot familjer och barn gör nämnden redan idag särskilda insatser för delar av sin verksamhet, särskilt då inom kemikaliearbetet.

Beskrivningen avseende metoder och arbetssätt förefaller i övrigt mest rikta sig till verksamheter som primärt arbetar med barn eller familjer och bör därför inte framställas som allmängiltiga krav på stadens nämnder. Det finns också inslag som är onödigt administrativt krävande i nämndens typ av verksamhet. Detta gäller till exempel kravet på att använda en barnchecklista vid alla beslut i ärenden som påverkar barn. Samma sak gäller förslaget att genomföra en barnkonsekvensanalys vid alla övergripande eller strategiska beslut. Förvaltningen bör ha möjlighet att själv avgöra var barnchecklista eller barnkonsekvensanalys ger ett mervärde och kunna anpassa nyttjandet därefter.

Servicenämnden

Servicenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2017 följande.

Servicenämnden åberopar förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Henrik Sjölander m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Gunilla Hansson (C), som hänvisade till särskilt uttalande gjort av Moderaterna.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen stödjer förslaget till program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022. Programmet bedöms vara väl genomarbetat och tydligt anknyta till FN:s barnkonvention, till den nationella strategin och lagstiftningen på området samt till stadens vision. Med tanke på målen i kommunfullmäktiges budget 2017 samt den framträdande plats som barnkonventionen och barnrättsfrågorna har i svensk lagstiftning och samhälle är det väl motiverat att staden antar ett särskilt program för detta område.

I programmet förslås fem fokusområden med tillhörande mål för stadens arbete vilka tydligt anknyter till flera av målen i den nationella strategin för att stärka barnets rättigheter. Härmed ges tydliga och relevanta utgångspunkter för stadens arbete med dessa frågor. För att ytterligare förtydliga vad det innebär att införliva ett barnperspektiv i organisationen kan skrivningen gärna utvecklas något på denna punkt. Detta exempelvis genom att framhålla att barnperspektivet handlar om attityder, kunskaper och arbetssätt samt att det speglar synen på barnen som fullvärdiga medborgare och kompetenta individer vilka ska bemötas med respekt i alla sammanhang.

Enligt förslaget ska nämnder och bolagsstyrelser ansvara för att det finns tillräckliga kunskaper för att integrera barnrättsperspektivet i verksamheterna såsom exempelvis gällande barnkonventionen, stadens program samt om barns rättigheter och levnadsvillkor i relation till verksamhetsområdena. Inte minst är det viktigt att stadens medarbetare får mer kunskap om barns rättigheter och barnperspektivet för att kunna stärka dessa genom den egna verksamheten. Behovet av kompetensutveckling på området är sannolikt ganska stort och det är angeläget att genomförandet att programmet kan stödjas på ett bra sätt genom de utbildningsinsatser som kommunstyrelsen ska ansvara för.

För att kunna nå de angivna målen i programmet behövs det sannolikt relativt omfattande insatser inom stadens organisation, både gällande arbetssätt i stadens kontakt med enskilda personer samt avseende mer allmänt främjande insatser för grupper av barn och unga samt på en övergripande nivå.

För att stärka uppfyllelsen av programmets mål om likvärdiga förutsättningar för barn att utvecklas och om social hållbarhet kan det vara värt att närmare överväga hur barnrättsperspektivet ska användas i stadens kvalitetsarbete. Här innehåller programmet en bra grund som handlar om att barn och vuxna ska ha kunskap om barnets rättigheter och vad de innebär i praktiken, dvs hur rättigheterna kan tillgodoses i verksamheten. Det framhålls också att information om detta behöver anpassas till olika barns och föräldrars behov och förutsättningar. För att fortsätta resonemanget om detta arbetssätt kan an det här gärna tilläggas att även verksamheten/insatserna för barnet anpassas på liknande sätt för att svara upp mot rättigheterna, skapa likvärdighet, delaktighet för barn och föräldrar samt främja barnets utveckling.

I förslaget anges att programmet, så långt det är möjligt, även ska tillämpas i

uppdrag som staden ger andra organisationer. Här vill förvaltningen framhålla att det vid kravställande om sociala eller demokratiska hänsyn vid stadens upphandlingar, är av stor vikt att dessa aktivt följs upp under avtalsperioden så att de ställda kraven uppfylls. Ett aktivt arbete med avtals- och leveransuppföljning, särskilt vad gäller sociala krav, liksom det decentraliserade ansvaret inom staden vad gäller upphandling och ingångna avtal, förutsätter att det inom varje nämnd finns erforderlig upphandlingskompetens och de resurser som krävs för att bedriva ett systematiskt inköps- och upphandlingsarbete. Därutöver är det viktigt med en aktiv samverkan och samordning av kravställandet inom staden för att bidra till enhetlighet och därmed underlätta för leverantörer i deras arbete med anbudsgivning med mera.

Jämställdhetsanalys

Enligt kommunfullmäktiges beslut ska nämnder och bolagsstyrelser i samband med beslutfattande göra en jämställdhetsanalys. Beslutsunderlag, exempelvis tjänsteutlåtanden, ska där det är relevant innehålla en jämställdhetsanalys.

Förvaltningens har genomfört en analys och konstaterar att jämställdhetsperspektivet på olika sätt kan beröras vid stadens arbete med att tillgodose barns rättigheter och barnperspektivet i all verksamhet. Här är det givetvis viktigt att alltid, vid planering, utförande och uppföljning av arbete och beslut, arbeta för att kvinnors och mäns, flickors och pojkars intressen och möjligheter kan tillgodoses och tas tillvara på ett likvärdigt sätt. Detta handlar om att ha en helhetssyn på mänskliga rättigheter (s k intersektionellt perspektiv). I övrigt ger förvaltningen inte några synpunkter om detta i ärendet.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2017 följande.

1. Socialnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande till Kommunstyrelsen, som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation gjordes av Isabel Smedberg Palmqvist och Frida Johansson Metso m.fl. (båda L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Andréa Ström m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Sofia Modigh (KD) som hänvisar till Moderaternas särskilda uttalande.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 31 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till stadsledningskontorets förslag till program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad. Det är angeläget att varje barns rätt till inflytande, insyn och information säkerställs och programmet har goda förutsättningar att bli ett värdefullt stöd i det dagliga arbetet. Frågorna är dessutom högaktuella i och med att regeringen nyligen har beslutat om en lagrådsremiss med förslag om att göra FN:s barnkonvention till svensk lag. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Programmet för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad är efterfrågat och välkomnas som stöd i pågående arbeten med att stärka barnperspektivet inom socialtjänstens olika verksamhetsområden. Det är värdefullt med ett förtydligande av hur grundprinciperna i barnkonventionen ska användas och att fokusområden tydligt anges, vilket gör det enklare att bryta ned programmet till praktiskt verksamhet.

För att programmet ska få avsedd effekt i praktiken är ett aktivt implementeringsarbete avgörande. Att få till stånd ett barnrättsbaserat synsätt och utveckla nya arbetssätt är ett långsiktigt arbete vilket kommer kräva extra resurser och uppföljning. Nationella barnombudsmannen har i sitt faktablad *Att arbeta praktiskt med barnkonventionen* presenterat följande faktorer som visat sig framgångsrika på lokal nivå när kommuner ska arbeta in perspektivet i sina verksamheter:

- Ledningens entydiga stöd och engagemang
- Arbeta in perspektivet i centrala styrdokument
- Utbildning och information
- Utgå från befintliga arbetsprocesser
- Ekonomiska och personella resurser
- Dialog och erfarenhetsöverföring
- Uppföljning och utvärdering

Programmet för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad visar på frågans höga prioritet i staden och tydliggör målen och förväntningarna.

För att få fullt genomslag bör barnperspektivet arbetas in i befintliga centrala och lokala styrdokument, som stadens riktlinjer och lokala rutiner som direkt eller indirekt berör barn på grupp- eller individnivå. En del av arbetet på stadsövergripande nivå har redan påbörjats genom uppdraget i Budget 2017 att ta fram barnchecklistor samt rutiner för barnkonsekvensanalyser och barns delaktighet.

En grundförutsättning är att alla medarbetare är informerade om målsättningen. De bör även känna till vad det innebär att ha ett barnperspektiv i den egna verksamheten och de egna beslutsprocesserna. Det behöver säkerställas att alla har den barnkompetens som krävs för att utföra sina arbetsuppgifter. Hur mycket arbetstid som kan komma att krävas för en framgångsrik implementering behöver ses över inom respektive område. Det behöver också ses över hur behovet av kompetensutveckling i olika verksamheter ska kunna mötas. Redan i dagsläget finns efterfrågan på bland

annat utbildningar i samtal med barn och praktiskt genomförande av barnkonsekvensanalyser. Efterfrågan kommer sannolikt att öka ytterligare med anledning av programmet.

För att nya arbetssätt och metoder ska kunna utvecklas är det av avgörande vikt att medarbetare och chefer i alla led i organisationen ges förutsättningar för att tidsmässigt kunna prioritera förankringsarbetet samt möjligheter till fördjupad diskussion på arbetsplatsen utifrån befintliga arbetsprocesser om vad programmet kommer att innebära för den egna verksamheten.

För att säkerställa helhetssyn och koordinerade insatser utifrån barnets bästa, är en väl fungerande samverkan inom och mellan olika verksamheter och professioner avgörande. Många barnfamiljer är aktuella på flera olika enheter både inom socialtjänstens förebyggande verksamheter och inom myndighetsutövningen. Genom gemensam utbildning om barnets bästa, hur barns och familjers behov kan mötas och tillgodoses på lämpligt sätt kan samverkan stärkas ytterligare och en mer utvecklad samsyn på barnets bästa växa fram. Arbetet med genomförandet av programmet kan också med fördel kopplas ihop med arbetet med Stockholms stads handlingsplan för en förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare.

Det är positivt att det finns en plan för uppföljning och att detta sker inom ramen för det ordinarie arbetet med tertiärrapporter och verksamhetsberättelse. I vissa fall kan det emellertid komma att vara behövligt med en mer riktad uppföljning utifrån specifika satsningar som görs till följd av programmet. Det kan exempelvis gälla de direkta resultaten av utbildningar och framtagna rutiner som är kopplade till budgetuppgiften 2017 om barns delaktighet.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation lämnades av Björn Ljung (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (alla M) och Erik Slottnér (KD), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 juni 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret anser att de fokusområden som beskrivs är tydliga och välformulerade med

god exemplifiering i de underliggande punkterna. Att det ligger på varje verksamhet, inom ramen för sin ordinarie planering, att själva formulera de aktiviteter som behöver genomföras för att nå stadens mål anser kontoret är positivt. Arbetet förutsätter kunskapshöjande insatser samt framtagandet av nya metoder och rutiner.

Som en del i att förverkliga FN:s barnkonvention inom stadsbyggnad leder stadsbyggnadskontoret den förvaltnings- övergripande arbetsgruppen Staden i ögonhöjd. Under hösten 2017 kommer arbetsgruppen presentera de metoder som gemensamt har utvecklats gällande integrerade barnkonsekvensanalyser, barnchecklistor, dialog samt beställarstöd för berörda nämnder. Implementering av dessa arbetsmetoder kommer på ett systematiskt och långsiktigt sätt stärka barnets rättigheter i beslut och åtgärder.

Under framtagandet av den nya översiktsplanen för Stockholms stad genomfördes ett barn- och ungdomssamråd. Detta har medfört att kontorets viktigaste styrdokument har förstärkts då det kommer till barnrättsperspektivet.

Kontoret ser positivt på att Stockholms stad genom detta program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022 ger en tydlig vägledning då det kommer till att uppfylla visionen om ett Stockholm för alla.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Trafiknämnden godkänner kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Trafiknämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation lämnades av Patrik Silverudd (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Brinck m.fl. (alla M) och Karin Ernlund (C), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Mikael Valier (KD) som instämmer i särskilt uttalande från Cecilia Brinck m.fl. (alla M) och Karin Ernlund (C), *bilaga 1*.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret ser positivt på att staden värnar om barnets rättigheter och inflytande. Kontorets arbete bygger på dialog och delaktighet där alla stadens invånare räknas. En framåtblickande stad inser att det finns stora vinster med att samarbeta med barn och

unga och öka deras delaktighet i utvecklingsarbetet av staden.

Trafikkontoret instämmer i programmets innehåll, men bedömer att alla delar inte specifikt rör kontorets verksamhet. Ett av programmets fokusområden är att barnperspektivet ska beaktas i alla beslut, uppdrag och i det dagliga arbetet. Kontoret håller med om att det är viktigt att öka barns inflytande, och har arbetat med att involvera barn i de frågor som direkt påverkar dem. För trafikkontorets räkning är det särskilt viktigt att barns perspektiv genomsyrar kontorets verksamhet vad gäller de fysiska miljöer där barn vistas, exempelvis vid skolor, bostäder och parker. Bland annat har trafikkontoret involverat barn i arbetet med att ta fram en plan för trygga och säkra skolvägar, och vid genomförandet av planens åtgärder. Barnen involveras i kontorets verksamhet för att säkerställa att deras perspektiv uppmärksammas vid analyser av platser och föreslagna åtgärder, till exempel genom gåturer, idétävlingar och workshops. Programmets tredje fokusområde lyfter fram barns rätt att uttrycka och få sina åsikter respekterade, vilket också är i linje med kontorets arbete med att hålla en öppen dialog med alla stadens invånare, oavsett ålder.

Trafikkontoret arbetar även internt med att öka kunskapen och säkra barns rättigheter och inflytande genom att bidra till att utveckla riktlinjer och praktiska metoder för integrerad barnkonsekvensanalys. Projektet ”Staden i ögonhöjd”, som trafikkontoret medverkar i, leds av stadsbyggnadskontoret och syftar till att ta fram ett förvaltningsövergripande verktyg för barnkonsekvensanalys och barnchecklista. Trafikkontoret avser att implementera dessa metoder när dokumentet är färdigställt och bedömer att det kommer att bidra till att barnperspektivet och barns inflytande stärks ytterligare.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Lotta Edholm m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Brinck m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av John Kåberg (C) och Christian Carlsson (KD) som hänvisade till det särskilda uttalandet från Moderaterna.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen tillstyrker i huvudsak programmets förslag och de områden som programmet lyfter fram och har även deltagit i framtagandet av nu liggande förslag till program.

Förvaltningen vill framhålla att gällande skollagstiftning och läroplaner uttrycker en värdegrund som reflekterar barnkonventionen och det nationella uppdraget. Förvaltningen ser att det är av vikt att programmet inte uppfattas som något som ligger utanför det nationella uppdraget utan att programmet snarare ses som en del av detta arbete. Av det följer att programmets innehåll även är en del av det systematiska kvalitetsarbetet och därmed följs upp enligt detta.

Fokusområdena och de prioriterade frågorna

Förvaltningen noterar att flera av de prioriterade frågorna samt fokusområdena är kopplade till gällande skollagstiftning och läroplaner, exempelvis vad gäller förbud mot diskriminering (2.1) det förbyggande och främjande arbetet med kränkande behandling (2.3 och 5.3) och likvärdiga förutsättningar för att utvecklas till sin fulla potential (2.2). Förvaltningen saknar ett tydliggörande gällande på vilket sätt de prioriterade frågorna under varje fokusområde förhåller sig till de andra fokusområdena och vilken betydelse de prioriterade frågorna ska tillmätas i förhållande till varandra samt till gällande lagstiftning och styrdokument.

Implementering och uppföljning

Av programmet framgår att implementering ska ske av varje förvaltning och bolag. I det arbetet ska arbetsmetoder som på ett systematiskt och långsiktigt sätt kan stärka barns rättigheter i beslut och åtgärder användas. Det framgår av förslaget till program inte vilka dessa metoder är, eller hur dessa metoder fungerar. Förvaltningen anser att kravet på att använda programmet som underlag vid verksamhetsplanering och uppföljning utgör en arbetsmetod för att säkerställa att programmet och fokusområdena implementeras. Detta behöver enligt förvaltningen förtydligas.

Förvaltningen vill även framhålla att tillförandet av kunskap inom staden också utgör en arbetsmetod för implementering, vilket behöver förtydligas. Arbetet med kunskapsutveckling behöver enligt förvaltningen även följas upp.

Förvaltningen ser behovet av att exempel, stödmaterial och förslag på litteratur tas fram för att varje förvaltning ska kunna arbeta vidare utifrån programmets inriktning. Exempelvis en barnchecklista som varje nämnd/förvaltning kan utgå ifrån och bearbeta utifrån vad som passar nämndens arbete. Förvaltningen har redan påbörjat arbetet med att i tjänsteutlåtanden genomföra barnkonsekvensanalyser men ser behovet av ytterligare stöd i arbetet för hur barn kan komma till tals och bli lyssnade

på i beslutsprocesser samt stöd i hur dessa arbetssätt bör användas. Förvaltningen ser även fram emot ytterligare stöd i det pågående arbetet för att elever ska kunna komma till tals och ges möjlighet att uttrycka sin åsikt, exempelvis vad gäller vid rekrytering av rektorer till stadens skolor.

Förvaltningen ser även behovet av att användandet och även resultatet av barnchecklistor och barnkonsekvensanalyser i tjänsteutlåtanden följs upp särskilt för att säkerställa att barnets bästa har beaktats.

Uppföljning av programmet ska ske i ILS-systemet. Detta gäller även ”program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning” samt ”program för ett jämställt Stockholm 2018-2022” som är ute på remiss. Förvaltningen vill framhålla att om alla stadens program ska följas upp med aktiviteter och indikatorer i ILS-systemet är det av yttersta vikt att eventuella uppdrag till nämnderna som är kopplade till respektive program inte konkurrerar med varandra. Detta för att säkerställa ett intersektionellt perspektiv i genomförande och uppföljning men framförallt så att det inte leder till en otydlighet i styrkedjan, något som kommer att motverka grundtanken med programmen. Förvaltningen vill även framhålla vikten av att inte införa för många indikatorer utöver de som redan finns i ILS. Om eventuella ytterligare indikatorer föreslås vill förvaltningen understryka att andra indikatorer än exempelvis brukarundersökningsfrågor behövs som komplement för att ge en så samlad bild som möjligt.

Förvaltningen efterfrågar även ett förtydligande avseende hur stadens arbete för att säkerställa att barn och vuxna har kunskaper om barnets rättigheter ska följas upp.

Förvaltningen saknar vidare skrivningar om vikten av att ett barnrättsperspektiv beaktas i upphandlingsfrågor. Mycket av stadens service är utlagd på entreprenad och för att programmet ska ha önskad effekt bör detta perspektiv beaktas vid upphandlingar, till exempel vid byggandet av nya skolor och förskolor.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2017 följande.

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som sitt svar på remissen av Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholm stad 2018-2022.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Särskilt uttalande gjordes av Sofia Modigh (KD) och Dennis Wedin m.fl. (alla M) med instämmande av ersätтарыttrande från Alfred Askeljung (C), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Ann-Katrin Åslund (L), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Programmet för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022 ger goda möjligheter att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn och unga samma chans och där barnets rättigheter värnas. I programmet anges fem fokusområden som är prioriterade för staden att arbeta med. Enligt programmet ska nämnder och bolagsstyrelser i verksamhetsplanen preciseras hur arbetet med dessa fokusområden ska utformas. Detta kommer sedan att följas upp i tertialrapporter och verksamhetsberättelse.

Äldreförvaltningen kan konstatera att programmet vänder sig till barn och inom äldreomsorgens verksamheter kan det finnas anhöriga och närstående till äldre som är barn och som därmed berörs av stadens program för barnets rättigheter och inflytande. Dessa barn förväntas bli uppmärksammade i programmet. Äldreförvaltningen anser dock att bl.a. vid uppföljningar är det viktigt att hänsyn tas till de skiftande möjligheter som stadens olika förvaltningar har för att kunna påverka fokusområdena.

Jämställdhetsanalys

Äldreförvaltningen anser att programmet för barnets rättigheter och inflytande tar väl hänsyn till stadens målsättningar vad gäller jämställdhet och har inget ytterligare att tillägga.

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Som svar på remissen hänvisar överförmyndarnämnden till förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Berthold Gustavsson m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Överförmyndarförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms överförmyndarförvaltning handlägger ärenden om godmanskap och förmyndare för personer som behöver stöd samt för minderåriga barn. Därutöver

handlägger förvaltningen ärenden samt tillsätter god man för ensamkommande barn boende i kommunen. För minderåriga som har förmögenhet till ett värde som uppgår till minst åtta prisbasbelopp ser överförmyndaren till att föräldrar och förmyndare tar hand om barnets tillgångar på ett säkert sätt till dess att barnet blir myndigt.

Dagligen fattar överförmyndarförvaltningen beslut som direkt rör enskilda barn. Det kan handla om att förordna gode män, utreda klagomål på gode män samt handlägga byten där gode män begärt sig själva entledigade. I alla dessa beslut ska förvaltningen ha ett barnperspektiv och se till barnets bästa innan beslut fattas. Barnet ska också ges tillfälle att yttra sig inför beslut. I flertalet av dessa beslut tillfrågar förvaltningen redan idag barnet direkt och ger tillfälle för barnet att yttra sig.

I vissa delar finns utarbetade metoder för att säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses samt att barnet får tillfälle att vara delaktig inför beslut. I andra delar behöver metoder tas fram och förvaltningen ser ett behov av att utveckla specifika barnchecklistor samt att se över hur dokumentation sker. Det ska vara tydligt även i efterhand hur barnets åsikt och bästa har tagits i beaktande. Besluten ska vara tydligt motiverade. Detta är speciellt viktigt om beslutet går emot barnets egen vilja. Här kan förvaltningen förbättra och utveckla sina metoder.

Dagligen fattas beslut som rör de barn som har sökt asyl i Sverige och bor i kommunen. Flertalet av dessa barn kom under 2015 och 2016. Förvaltningen, liksom övriga delar av de samhällsfunktioner som var eller är inblandade i mottagandet, påverkades på ett sätt som i förväg inte gick att förutse och förbereda sig på. I olika avseenden har barn med stor sannolikhet blivit lidande för att handläggningen tog tid och att ett barnperspektiv inte alltid präglat varje beslut. Utifrån förutsättningarna som då rådde kan förvaltningen i efterhand ändå konstatera att arbetet i det stora utgick ifrån barnets bästa, såsom att tillsätta en god man så snabbt som möjligt. En hel del av förvaltningens handläggning kan dock, och ska, utvecklas.

Under 2017 har det i många avseenden handlat om att städa upp och rätta till efter det omfattande och snabba inflöde som var, och säkerställa att de ensamkommande barnen nu och framöver mår bra och har den omsorg, rättigheter och stöd de är berättigade till. För förvaltningen handlar det om att kontinuerligt lämplighetspröva de gode män som fick uppdrag och byta ut de som inte fungerat i uppdraget. Allt för barnets bästa. Stockholms överförmyndarförvaltning har en viktig del i det kommande programmet och i att i praktiken arbeta för programmets syfte.

Ett annat område där förvaltningen ser att arbetet måste utvecklas är informationen till barnet. Barnet har inte bara rätt att yttra sig utan även att få information om sina rättigheter och vad som händer i ärendet, för att kunna vara delaktig.

Förvaltningen ställer sig bakom de fokusområden som lyfts fram och ser möjligheter att utveckla överförmyndarnämndens verksamhet inom varje område. Förvaltningen vill särskilt understryka det som stadsledningskontoret tar upp i sitt tjänsteutlåtande om barnombudsmannen: *Stadens barnombudsman samverkar med stadens nämnder och bolagsstyrelser för att stödja arbetet med barns rättigheter och bidrar till att öka kunskapen om barns rättigheter inom stadens alla verksamheter.*

Förvaltningen ser det som viktigt att nämnder och förvaltningar verkligen får det

stöd som utlovas. Både i att sprida kunskap inom området men också till att praktiskt kunna tillämpa det i verksamheten. Varje verksamhet bör utgå från sitt eget uppdrag och se till att stärka barnperspektivet inom sitt eget område. Dock skulle man kunna tänka sig ett grundmaterial i form av en grundutbildning om barnkonventionen samt i grundläggande handläggningsmetoder i att tillämpa barnkonsekvensanalyser. Om varje område inom stadens verksamheter utgick från samma grundläggande utbildningsmaterial skulle det vara lättare att utifrån detta sedan tillämpa metoden i den egna verksamheten. Metoderna skulle troligen bli mer likvärdiga mellan olika verksamheter samt en bredare samsyn inom området skulle finnas inom staden oavsett vilken verksamhet som avses.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2007 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Hanna Wistrand (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Tigerström m. fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Kerstin Rossipal (KD) och Ylva Skoogberg (C) som hänvisade till det särskilda uttalandet från Moderaterna.

Bromma stadsdelsförvaltning tjänsteutlåtande daterat den 31 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget till program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022 är ett väl genomarbetat dokument. Förvaltningen har dock följande funderingar:

Bromma stadsdelsförvaltning hade önskat att programmet kompletterades med en rubrik/stycke där begreppet *Barnets bästa* diskuterades då själva begreppet inte är helt okomplicerat. Exempelvis behöver inte principen om barnets bästa vara utslagsgivande i alla beslut, i vissa fall kan det vara så att andra intressen får väga tyngre. Det finns även en individuell samt en kollektiv aspekt på barnets bästa dvs. om det finns andra rättsliga relevanta intressen såsom stora infrastrukturprojekt som måste till för att samhället ska fungera.

På sid 7 står det att Sverige *antog* barnkonventionen 1990 – Förvaltningen vill påpeka att det nog bör stå att Sverige *ratificerade* barnkonventionen 1990.

På sid 8 står det att barnkonventionen förväntas bli svensk lag den *1 januari 2018*

– Förvaltningen vill påpeka att lagen, enligt regeringens hemsida, föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

På sid 8 under rubriken *De fyra grundprinciperna* är fyra artiklar nedskrivna (artikel 2, 3, 6 och 12), artiklarna är dock ej skrivna såsom det står på Unicef:s hemsida – Förvaltning vill påpeka att dessa artiklar nog bör utgå och skrivas såsom det står på Unicef:s hemsida (kort- eller långversionen). Exempelvis står det i aktuellt program under artikel 3 att barnets bästa ska vara *vägledande*; själva begreppet *vägledande* används inte någonstans i artikel 3 i barnkonventionen (varken kort- eller långversion). I ett sådant här viktigt program/dokument bör de berörda artiklarna skrivas ut ordagrant och inte med egna (eller andras) tolkningar.

På sid 11 efter punkt 2.5 står det att alla barn ska ha god *psykisk hälsa* – Förvaltningen vill påpeka att den fysiska och sociala hälsan är minst lika viktiga. Förslagsvis bör denna punkt utgå från WHO:s definition av hälsa och ändras till att alla barn ska ha en *god hälsa*, detta i syfte att innefatta både den psykiska, fysiska och sociala hälsan (se även Folkhälsomyndighetens hemsida).

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen om Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Henrik Virro m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Backlund (L), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar ett handlingsprogram för staden när det gäller barns rättigheter och inflytande. Genom en övergripande inriktning och precisering av ett antal fokusområden ökar möjligheterna för att förverkliga och säkerställa barns rättigheter och möjligheter till inflytande.

I flera av förvaltningens verksamheter pågår redan ett arbete med att förtydliga och implementera barnets rättigheter och att levandegöra både barnets perspektiv och barnperspektivet. Barnkonventionen är väl känd och det finns en vilja att ge barn inflytande och delaktighet i verksamheterna men metoder och verktyg behöver

utvecklas och införas för att tillförsäkra barn en faktisk delaktighet i processen i de frågor som rör dem. Förvaltningen anser att programmet är ett stöd i att konkretisera hur detta kan göras.

För en framgångsrik implementering krävs att hela styrkedjan i den kommunala verksamheten finns med. Det är därför en fördel att implementeringen av programmet görs inom ramen för ordinarie planering och uppföljning av verksamheten. Programmet kan utgöra ett stöd när det gäller ytterligare hjälp att förtydliga konkreta mål för förvaltningens verksamhetsplanering.

En viktig grund för arbetet är ökad kunskap och kompetens om barnkonventionen och om hur barns rättigheter ska kunna förverkligas i de egna verksamhetsområdena.

Kommunstyrelsens föreslås ansvara för att genomföra introducerande utbildningsinsatser för förtroendevalda, förvaltnings- och bolagsledning samt nyckelpersoner. Detta välkomnas av förvaltningen då utbildning och kompetensutveckling för både politiker, chefer och medarbetare är av största vikt för att skapa en samsyn och en förståelse i hela organisationen.

Förvaltningen poängterar att kunskapsutveckling bör ske kontinuerligt och löpande om barns rättigheter och levnadsvillkor.

Programmet utgör en grund för samverkan mellan stadens aktörer vilket förvaltningen ser positivt på.

Ett fokusområde i programmet är att barn ges förutsättningar att uttrycka och få sina åsikter respekterade. Enligt den prioriterade frågan 3.3 ska barn *"ha möjlighet att komma till tals och få sin inställning synliggjord vid myndighetsutövning. Detta ska gälla även vid beslut eller åtgärder som avser barnets vårdnadshavare eller förälder"*. Förvaltningen anser att det inte alltid är lämpligt att barn ska få komma till tals vid myndighetsutövning när det gäller beslut som avser barnets vårdnadshavare eller förälder. Det kan handla om exempelvis beslut vad gäller försörjningsstöd där det är av betydelse att barn inte blir sina föräldrars talesperson och/eller riskerar att känna att de behöver ta ansvar för sina föräldrars ekonomi eller missbruk. För att undvika missförstånd vad gäller programmets intention bör ett förtydligande göras av frågan. Däremot är det viktigt att barnens situation synliggörs och att de får möjlighet till stöd.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018–2022.
2. Omedelbar justering.

Särskilt uttalande gjordes av Lars Jilmstad m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Öberg (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Lars Hultkvist (KD) som hänvisade till Moderaternas särskilda uttalande.

Ersättaryttrande gjordes av Malena Liedholm Ndounou (C) som hänvisade till Liberalernas särskilda uttalande.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget. Det är viktigt att staden har en plan för att säkra att alla bolag och förvaltningar har kunskap om barns rättigheter och att den tillämpas så långt som möjligt. Samma sak gäller om staden ger uppdrag till andra organisationer och enskilda verksamheter. Det är också viktigt att det blir tydligt för nämnder och styrelser att de behöver arbeta för att ett barnperspektiv genomsyrar alla besluts- och uppföljningsprocesser inför att barnkonventionen blir lag 2018.

Förvaltningen vill särskilt lyfta fram ambitionen att staden systematiskt ska säkra att alla beslutsunderlag som rör barn ska innehålla en barnchecklista och att alla strategiska beslut ska föregås av en barnkonsekvensanalys.

Förvaltningens socialtjänstenheter har rutiner som överensstämmer med planen. En barnchecklista används för att säkra att de olika enheterna tillvaratar varandras kompetens under en barnavårdsutredning och att barnens behov dokumenteras i utredningar, speciellt när det gäller konsekvenser för barnen vid avslagsbeslut. Vid enheten som handlägger försörjningsstöd görs barnkonsekvensanalyser i alla ärenden som rör familjer som har hyresskulder.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen till kommunstyrelsen. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservation lämnades av Abit Dundar m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Lars Svärd m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den

30 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att staden antar ett stadsövergripande program för barnets rättigheter och inflytande. De fokusområden som lyfts fram i programmet är angelägna områden. Särskilt viktigt är likställighetsprincipen som slås fast i punkten 2.3.

En annan viktig aspekt av programmet är att se det som ett komplement till andra styrdokument som gäller för staden och som har beröringspunkter med barns rättigheter och uppväxtvillkor. Barnkonventionens intentioner har under lång tid varit vägledande för stadens verksamheter och finns i flera styrdokument även om det inte är explicit uttryckt i dessa.

När det gäller punkten 2.5 "*Alla barn ska ha god psykisk hälsa*" under fokusområdet "*Barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering ska säkerställas*" är förvaltningen mer tveksam till innebörden och formuleringen. Att på olika sätt verka för barns psykiska hälsa och utveckling är självklart högt prioriterad inom förvaltningens verksamheter. Men att formulera fokusområdet på det här sättet blir missvisande då det finns många faktorer i barns individuella psykiska och fysiska förutsättningar samt uppväxtvillkor som den kommunala verksamheten inte råder över.

Det är bra att förvaltningarnas arbete med att tillgodose barnens rättigheter enligt barnkonventionen ska ligga inom ordinarie planering och uppföljning av verksamheten. Förvaltningen anser att kommunstyrelsen bör ta fram konkreta och mätbara indikatorer på området som är kopplade till uppgifter som går att ta fram ur gemensamma verksamhetssystem och mätningar. På så sätt säkerställs att uppföljningen görs lika över staden.

Förvaltningen ser behov av att få stöd i metodutveckling när det gäller arbetet med barnchecklistor och barnkonsekvensanalyser för olika typer av ärenden och verksamheter. Även här finns det behov av att stödet är konkret och praktiskt tillämpbart i verksamheten.

Förvaltningen tycker det är bra att kommunstyrelsen ansvarar för utbildningsinsatser under implementeringen men anser att ansvaret bör utvidgas till ett åtagande för fortlöpande informations- och utbildningsinsatser.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av Bo Arkelsten (M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Helen Jäderlund Eckardt (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Carina Franke (KD) och Bertil Pelland (C) som

instämmer i Moderaternas särskilda uttalande, *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till föreslaget Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022.

I programmet formuleras fokusområden vilket skapar förutsättning för stadens verksamheter att styra mot samma prioriteringar och underlättar för samverkan. Det är även positivt att programmet är vägledande i den mening att nämnder och styrelser själva utifrån de givna fokusområdena har i uppdrag att konkretisera hur stadens mål ska nås. Det framkommer tydligt i programmet att arbetet ska bedrivas inom ramen för ordinarie planering och uppföljning vilket är bra.

Genom programmets begreppsdefinitioner får stadens verksamheter ett gemensamt språk vilket också kan bidra till en enhetlig och tydlig riktning i arbetet samt underlätta för samverkan.

I samband med programmets implementering ansvarar kommunstyrelsen för introducerande utbildningsinsatser för förvaltnings- och bolagsledningar samt nyckelpersoner. Detta ser förvaltningen som positivt framförallt då en gemensam och enhetlig utbildning för ledningar och nyckelpersoner i olika verksamheter skapar bättre förutsättningar för styrning och samverkan.

Programmet går i stora delar i linje med förvaltningens lokala utvecklingsprogram vilket är positivt. Det gäller bland annat att det i programmet lyfts att särskilda åtgärder kan behövas för att utjämna ojämlikheter, att insatser mot barnfattigdom och socioekonomisk utsatthet prioriteras, samt att alla barn når kunskapsmålen i skolan och har en god psykisk hälsa är prioriterade frågor.

Förvaltningen anser att det finns vinster med vissa stadsgemensamma arbetssätt eller riktlinjer utöver det som framkommer i programmet. Detta för att underlätta samverkan, öka jämförbarheten inom staden och öka likvärdigheten i arbetet så att barn och unga, över hela staden, ges tillgång till likvärdigt stöd och likvärdiga tjänster. Bristen på likvärdighet i genomförande, av barnkonventionen, i olika kommuner, har Sverige dessutom kritiserats för av FN:s kommitté för barns rättigheter.

Programmet utgör en grund för samverkan mellan stadens olika aktörer. Förvaltningen vill här lyfta behovet av ett centralt styrt nätverk för programmets kunskapsområde i likhet med stadens jämställdhetsnätverk, som leds av kansliet för mänskliga rättigheter. Ett sådant nätverk kan bland annat underlätta för samverkan mellan förvaltningar och bolag och bidra till verksamhetsutveckling och ökad kunskap.

Ansvar för att säkerställa att den egna organisationen har tillräcklig kunskap inom programmets område ligger på respektive förvaltning och bolag vilket förvaltningen anser är rimligt. Att det finns tillräcklig kunskap i hela organisationen är grundläggande för ett effektivt arbete med frågorna. Utöver det vill förvaltningen lyfta

att det är viktigt att säkerställa att programmets frågeområde integreras i stadens centrala, befintliga och planerade, utbildningar som riktar sig till olika yrkesgrupper, till exempel medarbetare inom socialtjänst, förskola och fritid.

Förvaltningen har påbörjat arbetet med att se över hur och på vilket sätt verksamheterna kan införa barnchecklistor och arbeta med barnkonsekvensanalyser. Det finns dock behov av metodstöd för att arbeta med barnchecklistor och barnkonsekvensanalys i syfte att minska risken för bristande likvärdighet inom staden.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

Stadsdelsnämnden besvarar remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Joel Laurén m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Lars Lundqvist m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Kristin Jacobsson (C) och Emil Öberg (KD) som hänvisade till särskilt uttalande av Moderaterna.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att stadens vision och budget kompletteras med ett antal styrdokument. Programmen ger en fördjupning och förtydligande av stadens budget och vision och ger därmed förvaltningar och bolag stöd att komma vidare i arbetet med prioriterade områden.

Förvaltningen är också positiv till program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022. Det är viktigt att barnets rättigheter och inflytande respekteras och tas i beaktande i förvaltningens samtliga verksamheter.

I förskolan är barnets rättigheter och inflytande ett av läroplanens huvudområden. Förskolan ska ha som mål att sträva efter att varje barn

- utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation,
- utvecklar sin förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och för

förskolans miljö, och

- utvecklar sin förmåga att förstå och att handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande.

Inom socialtjänsten är barnets perspektiv viktigt och att detta ska prägla arbetet med myndighetsutövning. Barnens synpunkter och åsikter ska framgå i utredningen och barnet ska få information om innehållet i utredningen på ett sätt som anpassas för barnets särskilda förutsättningar. I alla beslut som rör barnens vårdnadshavare ska barnets perspektiv beaktas. Detta bör framgå i alla riktlinjer och rutiner som avser myndighetsutövning kopplat till vuxna.

Barnens rätt till goda uppväxtvillkor oavsett var i staden barnet bor och hur samhället kan ge förutsättningar för detta är viktigt att det lyfts fram specifikt.

I programmet lyfts särskilt barnens rätt till sina föräldrar fram och stadens ansvar att ge stöd till föräldrarna i sin föräldraroll. Det är positivt att det betonas tydligt att det avser det enskilda barnets behov av sina föräldrar och inte föräldrarnas rätt till sitt barn.

Fokusområden

Förvaltningen ställer sig bakom samtliga fokusområden med vissa förslag till ändringar. Att barnperspektivet ska beaktas i alla beslut, uppdrag och i det dagliga arbetet ska vara ett naturligt arbetssätt för medarbetare och beslutsfattare.

Förskolans planer mot kränkande behandling revideras årligen och är ett sätt att säkerställa skydd mot diskriminering och kränkande behandling.

Ansvarsfördelning, övergripande arbetssätt och uppföljning

Program för barnets rättigheter och inflytande beskriver att uppföljning av programmet sker i den ordinarie uppföljningen i tertiärrapporter och i verksamhetsberättelsen. Uppföljningen baseras på nämnders insatser för att säkerställa att målen i programmet uppnås. Förvaltningen saknar uppföljning av själva programmet, det vill säga uppföljning av implementeringen, analys och stöd till verksamhetsutveckling. Förvaltningen anser att uppföljning behövs på flera nivåer, dels insatser, resultat och verksamhetsförbättringar, dels på en utvecklingsarbetsnivå.

Förvaltningen håller med om att det är viktigt att utvecklingsarbetet sker parallellt med övergripande verksamhetsutveckling inom respektive verksamhetsområde, men det är många program att ta ställning till och i varje program finns ett flertal prioriterade områden. Uppföljning av programmens genomslagskraft är nödvändig.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Petra Gardos Ek m.fl. (alla M) och Olov

Lindquist (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Fredrik Adolfsson (C) som hänvisade till det särskilda uttalandet från Moderaterna och Liberalerna..

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att ett stadsövergripande program för barns rättigheter behövs då Barnkonventionen förväntas bli svensk lag. Programmet är genomarbetat och tydliggör inriktning och fokusområden. Vision 2040 *Ett Stockholm för alla* är en stad som lever upp till och respekterar rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. För att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn och unga samma chans och där barnets rättigheter värnas anser förvaltningen att ett program med en tydlig strategi behövs.

Förskola

Förvaltningen efterfrågar stadsövergripande anvisningar och dokument/mallar avseende arbetet med barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor. Detta för att ge ökade förutsättningar för ett likvärdigt arbetssätt inom staden och därmed likvärdighet för medborgarna.

Socialtjänst

På sidan 11 punkt 3.3 står att barn ska ha möjlighet att komma till tals och få sin inställnings synliggjord vid myndighetsutövning. Detta ska även gälla vid beslut som avser vårdnadshavare eller förälder. Förvaltningen anser att programmet bör tydliggöra att den vuxne behöver lämna sitt samtycke gällande att barnet ska komma till tals även vid beslut och åtgärder inom myndighetsutövning som avser barnets vårdnadshavare eller förälder.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Omedelbar justering.

Särskilt uttalande gjordes av Benjamin Dousa m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Banar Sabet (C) som hänvisade till särskilt uttalande gjort av Moderaterna.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att ett program för barnets rättigheter är angeläget och inser samtidigt att det medför ökade krav på verk-samheterna. Mycket arbete pågår som är i linje med fokusområdena i programmet. Samverkan mellan olika aktörer behöver stärkas för att möjliggöra en helhetssyn på barnets behov och intressen och därmed säkerställa barnets bästa i beslut där barn påverkas.

I inledningen, där styrdokument som programmet kompletterar beskrivs, bör det tilläggas att revidering pågår av programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016.

Förskola och skola anges som viktiga arenor för att beakta barnets rätt och det framgår att barn från årskurs 1 till gymnasiet, har intervjuats i arbetet med programmet. Eftersom programmet omfattar även yngre barn anser förvaltningen att även förskolebarn borde ha fått möjlighet att uttala sig.

Förvaltningen anser att stadens övriga riktlinjer som gäller barn behöver stämma överens med programmet. Barn utan person-nummer eller LMA-kort¹ har t.ex. inte samma rätt till förskola som andra barn. Förvaltningen efterfrågar vidare en översyn av samtliga riktlinjer för handläggning vid myndighetsutövning innan barn-konventionen blir lag för att undvika att olika tolkningar sker inom de olika stadsdelsnämnderna.

För att säkerställa likställighet av arbetet med barn i olika stadsdels-områden och mellan barn med olika förutsättningar önskar förvaltningen att ansvaret för kompetensutveckling inom samtals-metodik för medarbetare läggs på central nivå. Även ytterligare metodstöd, mallar för barnchecklista och barnkonsekvensanalyser anpassade för stadens olika uppdrag och verksamhetsområden bör hanteras centralt.

De föreslagna fokusområdena stämmer i stort överens med de fyra huvudprinciperna i barnkonventionen: alla barns lika värde, barnets bästa, barnets rätt till liv och överlevnad samt barnets rätt till delaktighet och inflytande. De tillkommande fokusområdena om att barn ska skyddas mot våld och att barn och vuxna behöver känna till barns rättigheter anser förvaltningen vara nog så viktiga.

Det skulle underlätta med färre underrubriker till fokusområdena, eftersom de i flera fall är snarlika. Punkten 2.3. anges två gånger med olika innehåll och är troligen ett skrivfel. Under fokusområde 2, om barns rätt till likabehandling, saknar förvaltningen en formulering om vikten av att nämnder och bolag samverkar. Att Stockholms mer utsatta stadsdelar behöver prioriteras i det arbetet bör också framgå. När det gäller information om barnets rättigheter, som beskrivs i fokusområde 4, anser förvaltningen att information anpassad för barn, på olika språk och lättläst bör tas fram centralt.

I slutet av programmet står att barn behöver veta hur de kan kontakta staden i frågor om barns rättigheter. Det behöver framgå vem som ansvarar för kontakten med stadens verksamheter. Förvaltningen föreslår att det sker via en central funktion.

¹ LMA-kortet är bevis på att barnet är asylsökande och har rätt att vara i Sverige under väntetiden.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Särskilt uttalande gjordes av Kristina Lutz m.fl. (alla M), Sabine Pettersson (L) och Gunnar Caperius (C), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Sabine Petterson (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Jonathan Lindgren (KD) som hänvisade till särskilt uttalande gjort av Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget till programmet som tydliggör fokusområden och arbetssätt för implementering av barnperspektiv i stadens verksamheter.

I programmet anges att förvaltningen ansvarar för att utbilda personal i barnperspektiv, barnkonvention, barns rättigheter samt metoder och arbetssätt kopplade till detta utifrån respektive verksamhetsområde. För att säkerställa att erfaren personal har aktuella och adekvata kunskaper krävs utbildningsinsatser inom socialtjänst, skola och förskola. Förvaltningen föreslår därför att utbildningsinsatser initialt i första hand erbjuds stadsövergripande.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 augusti 2017 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens förslag till svar på remissen.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 juli 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på framtagandet av ett program som stadens nämnder och bolagsstyrelser ska utgå ifrån när de planerar och följer upp sitt arbete för att bättre nå visionen om Ett Stockholm för alla med fokus på barnets rättigheter och inflytande.

Utbildning och kompetensinsatser

Implementering av programmet kommer att medföra utbildningsinsatser av olika slag, något som samtliga nämnder och bolagsstyrelsen ska ansvara för. Initialt kan det komma att innebära ökade resurser såväl ekonomiskt som personalmässigt.

Förvaltningen anser att grundläggande kunskaper kring Barnkonventionen med fördel kan ges till nämndens olika enheter vid gemensamma tillfällen, något som främjar den samverkan mellan aktörer som Stadsledningskontoret framhåller i sitt program.

Vidare ska verksamheterna konkretisera vilka aktiviteter de behöver genomföra inom utpekade fokusområden för att nå stadens mål. Förvaltningen ser positivt på att programmet ger ramarna och att respektive verksamhet sedan själva anpassar innehållet.

Barnkonsekvensanalyser

Förvaltningens verksamheter ser att barnkonsekvensanalyser bidrar till att förtydliga hur barnet påverkas av beslut som fattas samt att fokus riktas mot det enskilda barnet. I och med att barnkonsekvensanalyser har fått en mer framträdande roll ser förvaltningen ett behov av ökad kompetens kring arbetsmetoder och att centrala mallar vore önskvärt för att möjliggöra likvärdigheten.

Förvaltningen ser att styrdokumentet ger verksamheterna stöd att utveckla arbetet med kriterier kring barnkonventionen, att stärka och utveckla arbetet med barns inflytande och delaktighet samt att programmet kan fungera som stöd i samverkan med vårdnadshavare. Förvaltningen anser att programmet har en tydlig struktur med sina indelningar och att den avslutande delen fyller en viktig funktion med definitioner av begrepp.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen till kommunstyrelsen.
2. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutar om omedelbar justering

Särskilt uttalande gjordes av Ole-Jörgen Persson m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Bengt Porseby (L), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 juni 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Spånga-Tensta stadsdelsområde är ett socioekonomiskt utsatt område där arbetet med att utjämna barns livsvillkor pågår inom det lokala utvecklingsprogrammet samt i den ordinarie verksamhetsplaneringen. Programmets fokusområden och prioriterade frågor

går i linje med det arbete med barns rättigheter och inflytande som redan pågår inom förvaltningen. Förvaltningen arbetar bland annat med att synliggöra barns bästa samt öka barnens möjlighet till inflytande vid myndighetsbeslut. Detta görs genom att vid vuxenutredningar integrera frågor som rör barn i de standardiserade utredningsmallarna, Dokumentation, Utredning och Resultat (DUR) och Initial Bedömning (IB) med flera. Inom barn och ungdom har ett arbete påbörjats med den så kallade västernorrlandsmodellen, en metod där brukarintervjuer med barn genomförs att ta reda på barnets upplevelse av socialtjänsten. Inom förskolans verksamheter pågår likabehandlingsarbetet där vårdnadshavarna görs delaktiga i verksamheten.

I förskoleundersökningen mäts vårdnadshavarnas upplevelse av exempelvis diskriminering på förskolan. Förvaltningen efterfrågar sätt att även få ta del av barnens röst i sådana frågor.

Förvaltningen ställer sig således positiv till att fokusområdena och de prioriterade frågorna ska integreras i den ordinarie verksamhetsplaneringen samt att arbetet följs upp centralt. Föreslagna verktyg, barnchecklista och barnkonsekvensanalys, synliggör på ett enkelt sätt barns bästa vid beslut och kommer att vara användbart i det fortsatta arbetet.

Förvaltningen önskar kunskap och stöd för att genomföra implementeringen av programmet och ställer sig positiva till en utbildningssatsning för förtroendevalda, förvaltningsledningar och nyckelpersoner. Förvaltningen önskar även ett erfarenhetsutbyte över staden samt utbildningssatsningar för medarbetarna för att säkerställa implementeringen i verksamheterna. Vidare önskar förvaltningen att barnperspektivet och föreslagna verktyg integreras i befintliga riktlinjer för verksamheterna.

Vidare anser förvaltningen att det är positivt att samverkan tas upp i styrdokumentet då samverkan mellan förvaltningen och exempelvis utbildningsförvaltning och arbetsmarknadsförvaltningen är av vikt i detta arbete. I övrigt undrar förvaltningen varför endast skolan nämns specifikt i punkt 3.4 och om inte punkten även ska omfatta förskola.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Särskilt uttalande gjordes av Christoffer Järkeborn m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Anne-Lie Elfvén (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Fredrik Lindstål (C) som ställde sig bakom förslaget från Moderaterna.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på att stadsledningskontoret tagit fram ett förslag till program för staden som syftar till att stärka barns rättigheter. Det stadsövergripande programmet för barns rättigheter behövs då Barnkonventionen förväntas bli svensk lag. Programmet är väl genomarbetat vilket gör att inriktningen och fokusområdena blir tydliga. Programmet utgör en grund för samverkan mellan stadens aktörer vilket förvaltningen ställer sig positiv till. Förvaltningen anser att det är särskilt värdefullt att stadens barnombudsman kommer att samverka med stadens nämnder och bolagsstyrelser för att stödja arbetet med barns rättigheter och bidra till att öka kunskapen om barn rättigheter inom stadens alla verksamheter.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Johan Nilsson m.fl. (alla M) och Evy Kjellberg (C), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i förslaget till program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022.

Det är viktigt att lyfta fram betydelsen av samverkan mellan stadens olika verksamheter externa aktörer för att barnrättsarbetet ska få ökad effekt. Förvaltningen har därutöver inga tillägga och föreslår därmed att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21

september 2017 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Omedelbar justering.

Särskilt uttalande gjordes av Tobias Sjö m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Steven Crosson (KD) som hänvisade till särskilt uttalande gjort av Moderaterna.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att program för barnets rättigheter och inflytande har tagits fram som stöd i arbetet med att uppnå fullmäktiges mål. Programmet är efterlängtat, särskilt som det redan i *Budget 2017* finns KF-aktiviteter som nämnderna ska genomföra där det framgår att arbetet ska ske i enlighet med ”strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad”.

Styrdokumentets struktur

Förvaltningen anser att dokumentet har en tydlig struktur och pedagogiskt upplägg. Särskilt positivt är att det innehåller en listning av vilka övriga styrdokument i staden detta kompletterar. En annan styrka är att det avslutas med en bilaga som innehåller begreppsdefinitioner.

Övergripande inriktning och fokusområden

Programmet innehåller en övergripande inriktning och fokusområden, samt ett antal prioriterade frågor inom varje fokusområde. Frågorna förtydligar i de flesta fall vad stadens verksamheter förväntas göra och i vissa fall även vilka verksamheter som är särskilt berörda. Under punkt 3.4 bör dock även förskolan omnämnas, och inte enbart skolan. Även barn i förskolan ska ha inflytande över sin verksamhet. I Lpfö 98/16 står t.ex.: ”Förskollärare ska ansvara för att alla barn får ett reellt inflytande på arbetssätt och verksamhetens innehåll.”

Under fokusområdena 1, 3, 4 och 5 ger de prioriterade frågorna emellertid betydligt bättre stöd och vägledning än under fokusområde 2, där de prioriterade frågorna i flertalet fall mer påminner om målbeskrivningar och därmed inte ger någon ytterligare vägledning eller inriktning på arbetet utöver de målbeskrivningar som redan finns i budget och andra styrdokument (jfr. 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5 samt 2.6).

Genomförande och uppföljning

Förvaltningen instämmer i att det är klokt att implementeringen görs inom ramen för ordinarie planering och uppföljning av verksamheten. Kunskap är en viktig förutsättning för att lyckas och förvaltningen anser att det är positivt att kommunstyrelsen föreslås ansvara för introducerande utbildningsinsatser i samband med implementeringen.

Metoder och arbetssätt

När det gäller *barnkonsekvensanalyser* och *barnchecklistor* är förvaltningens erfarenhet att det är lättare att skriva att dessa analyser ska göras än att faktiskt genomföra dem. Förvaltningen hoppas därför att stadens barnombudsman, som stöd i implementeringen, kan samla in goda exempel och publicera dem på stadens intranät eller tillgängliggöra dem på annat sätt, som ytterligare stöd i utvecklingsarbetet.

Förvaltningen anser avslutningsvis att det kan vara klokt att förtydliga och avgränsa arbetet. Ett sätt kan vara att tydliggöra vilken del av organisationen dvs. kommunstyrelse, nämnd och eller bolagsstyrelse som ska ansvara för att barnkonsekvensanalys görs i ärenden som skickas på remiss. När det gäller programmet för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stads, som i sig är ett strategiskt beslut, har ett gediget sådant arbete genomförts i samband med framtagandet, varför förvaltningen menar att det sedan inte bör vara nödvändigt att genomföra i varje enskild remissinstans.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 22 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Underremiss

AB Svenska Bostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

I programmet framgår att implementering av frågorna ska göras i förvaltningarnas och bolagens ordinarie arbete med verksamhetsplanerna. AB Svenska Bostäder vill framhålla vikten av att detta även sker på övergripande nivå i stadens budget och ägardirektiv så att styrning och uppföljning hänger ihop hela vägen. Det är också önskvärt att staden på övergripande nivå arbetar vidare med att analysera vilka verksamheter och bolag som har stor påverkan på respektive fråga, för att kunna ge vägledning och säkerställa att åtgärder vidtas där de gör bäst nytta.

Positivt är också att kommunstyrelsen får ett ansvar för att genomföra introducerande utbildningsinsatser för förtroendevalda, förvaltning- och bolagsledningar samt nyckelpersoner. Det ger en gemensam kunskapsbas som blir värdefull i det fortsatta arbetet.

AB Familjebostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Generellt sett står bolaget bakom tankarna i samtliga program och arbetar redan i linje med dessa. Bolaget bedriver CSR-arbete, rapporterar enligt GRI och omfattas dessutom av kravet på hållbarhetsrapportering enligt årsredovisningslagen, vilket betyder att alla kommande årsredovisningar kommer att innehålla en s k hållbarhetsrapport. Häri ingår bl. a. redovisningsområdet Mänskliga rättigheter. När det gäller Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022 efterfrågar bolaget emellertid förtydligande i fråga om fokusområde 1. Hur bolaget

bygger och förvaltar våra fastigheter kan direkt eller indirekt påverka i princip alla medborgare, såväl barn som vuxna. Bolaget har ett barnperspektiv vid beslut om investeringar och i det dagliga arbetet, men i verksamheten måste *hyresgästernas* åsikter, rättigheter, skyldigheter och inflytande ha en särställning.

Skolfastigheter i Stockholm AB:s (SISAB) remissvar har i huvudsak följande lydelse:

SISAB har en viktig uppgift i att försöka förstå och vidta åtgärder som bedöms vara för barnets bästa. Bolagets barnperspektiv ska vara integrerat i vårt arbetssätt när det gäller våra fastigheter. Bolagets uppfattning är att trygga och säkra läromiljöer ger goda förutsättningar för verksamheternas värdegrundsarbete. Detta stämmer väl överens med programmets inriktning.

AB Stokabs remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stokab är ett infrastrukturbolag med huvuduppgift att bygga, hyra ut och underhålla ett passivt konkurrensneutralt fibernät i Stockholmsregionen. Stokabs samtliga affärer är med juridiska personer i Stockholmsregionen. Genom dotterbolaget S:t Erik Kommunikation som ansvarar för stadens kommunikationslösningar ges staden bl. a. möjlighet att utveckla metoder och digitala verktyg med syfte att tillvarata barnens rättigheter och ge dem ökat inflytande i Stockholm stad.

Stockholms Stadsteater AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholms Stadsteater AB föreslår att formuleringen av fokusområde 3 ändras, så att det istället uttrycks på följande vis: *3. Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter och bli respekterade i detta.* Denna alternativa formulering gör tydligt att det är barnet som alltid ska respekteras, men inte självklart dess åsikter. Ett barn kan, likväl som en vuxen, uttrycka åsikter som inte självklart och utan diskussion bör respekteras. Bolaget uppfattar det som att syftet och avsikten med formuleringen är att vara tydlig med att barnet ska respekteras.

Bolaget vill även lämna en synpunkt kring formuleringen av det som kallas Övergripande inriktning. För att undvika missförståndet att Stockholms stad menar att det som formuleras i den övergripande inriktningen redan är de rådande förhållandena föreslår bolaget ett tillägg som tydliggör att det är en vision och/eller strävan som formuleras.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

SGA Fastigheter ställer sig bakom stadsledningskontorets förslag till beslut.

Stockholm Business Region AB:s (SBR) remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Jämställdhet, öppenhet och social trygghet är styrkor som Stockholm använder i sin marknadsföring för att attrahera fler företag, besökare, investeringar och nya talanger till regionen. Bolaget ser god barnomsorg och föräldraledighet som exempel på

konkurrensfördelar som hos oss är självklarheter, men i andra delar av världen är helt främmande. På det lokala planet arbetar bolaget med att inspirera barn och unga inom entreprenörskap. Bolaget ser ett behov av att entreprenörskap lyfts tidigt i barns utbildning och att det blir en naturlig del för fler än vad som är fallet idag.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen anser generellt att det är av yttersta vikt att staden begränsar framtagandet av program eftersom mängden dels försvårar styrning och uppföljning av verksamheterna, dels försvårar för verksamheterna att prioritera och framgångsrikt kunna hantera mängden av styrsignaler.

Koncernledningen anser att ett mer framgångsrikt sätt, både utifrån styrnings- som verksamhetsperspektiv, kan vara att utveckla budgeten för Stockholms stad för att få fram de mål och ramar som verksamheterna ska förhålla sig till. Det går att utveckla, förändra, anpassa och uppdatera befintliga program utifrån de nya områden som behöver hanteras. Att program, strategier och riktlinjer hålls korta anser koncernledningen vara en ytterligare framgångsfaktor för att rätt verksamhet/person ska kunna arbeta effektivt med uppdragen och för att frågor på ett bättre sätt ska kunna integreras i ordinarie arbete.

Koncernledningen anser att det är ändamålsenligt att programmet utformats som ett ramverk, som ger varje verksamhet, bolag som nämnd, möjlighet att inom sina respektive verksamhetsområden utforma anpassade aktiviteter.

Koncernledningen ser gärna, för att tillgängliggöra och förtydliga ansvarsfördelning, övergripande arbetssätt samt uppföljningen, är att programmet delas upp i ett program med del 1 och 2 (beskrivning av övergripande utmaningar, inriktning och fokusområden) och en mer specificerad och fristående del 3 (genomförande, ansvar och uppföljning) som snarare utformas som strategi/riktlinjer till programmet. På så vis kan arbetssätt ytterligare specificeras och ansvaret fördelas mer specifikt till de verksamheter som främst kommer i kontakt med barn. Att program, utbildningsmaterial, strategi och riktlinjer hålls korta, konkreta och renodlade anser koncernledningen vara en framgångsfaktor för att rätt person/verksamhet ska nås av rätt information/styrning.

I programmet framgår att implementering av frågorna ska göras i förvaltningarnas och bolagens ordinarie arbete med verksamhetsplanerna. AB Svenska Bostäder vill framhålla vikten av att detta även sker på övergripande nivå i stadens budget och ägardirektiv så att styrning och uppföljning hänger ihop hela vägen. Koncernledningen instämmer i resonemanget och skulle gärna se en tydligare analys av vilka verksamheter och bolag som har stor påverkan, för att kunna ge vägledning och säkerställa att åtgärder vidtas där de gör bäst nytta. Samtidigt välkomnar koncernledningen möjligheten att varje verksamhet har möjlighet att göra egen analys av vilka aktiviteter som är relevanta.

I programmet framgår att ”För att barnperspektivet och barnrättsperspektivet ska uppmärksammas innan beslut fattas i ärenden där barn påverkas ska beslutsunderlag, till exempel tjänsteutlåtanden, innehålla en *barnchecklista*”. Koncernledningen anser

att en checklista kan utgöra ett bra stöd för verksamheterna och om den anpassas för ändamålet, men anser att detaljstyrning av tjänsteutlåtanden eller att checklistor ska ingå i dessa inte är förenlig med den målstyrning staden arbetar utifrån.

I programmet framgår att ”Programmet är ett styrdokument för alla stadens nämnder och bolagsstyrelser och ska, så långt som möjligt, tillämpas i uppdrag som staden ger andra organisationer eller enskilda.” Däremot är inte stadens program för upphandling och inköp omnämnt som kompletterande program. Koncernledningen anser att ett förtydligande av hur programmet ska användas då verksamhet riktad till barn upphandlas vore önskvärt.

Koncernledningen anser sammantaget, tillsammans med bolagen, att programmet är en bra grund att stå på när det gäller arbetet med att värna barnets rättigheter. Flera av bolagen inom koncernen omfattas av de nya kraven i årsredovisningslagen som innebär att de bolagens kommande årsredovisningar kommer att innehålla en hållbarhetsrapport där bl. a. redovisningsområdet Mänskliga rättigheter ingår. I detta arbete ger programmet en grund att stå på vad gäller stadens övergripande inriktning.

Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter

Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter beslutade vid sitt sammanträde den 31 augusti 2017 följande.

Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter ställer sig bakom kansliets promemoria daterad den 7 augusti 2017.

Kansliet för mänskliga rättigheters promemoria daterad den 7 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm är en stad som växer snabbt och cirka en femtedel av stockholmarna är barn under 18 år. Samtidigt är det en stad där det finns tydliga sociala och ekonomiska skillnader mellan stadsdelar och mellan grupper av stockholmare. Under de senaste åren har staden dessutom tagit emot många människor på flykt, både familjer med barn och ensamma barn.

Kansliet anser att programmet är betydelsefullt i arbetet med att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn och unga samma chans och där barnets rättigheter värnas. I detta arbete är det grundläggande att stadens samtliga verksamheter bidrar och arbetar strategiskt. Barnperspektivet och barnets rättigheter behöver beaktas i alla stadens verksamheter i ordinarie planering, utförande och uppföljning.

Programmet pekar ut en tydlig inriktning för stadens arbete och utgår från barnkonventionens fyra grundprinciper samt barns behov av trygghet och skydd mot fysiskt och psykiskt våld.

Det ställer bland annat krav på att beakta barnrättsperspektivet och tillgodose varje barns rätt till goda uppväxtförhållanden, hälsa och utveckling samt på hur

beslutsprocesser som rör barn bör genomföras. Barns egna åsikter ska uppmärksammas och barn ska bli lyssnade på såväl i frågor som rör enskilda barn direkt, som i frågor som indirekt och på lång sikt påverkar barn, till exempel i stadsplaneringen. Programmet innebär vidare krav på att öka kunskapen om barns rättigheter bland barn och unga samt deras föräldrar. För att barnrättsarbetet ska få effekt tydliggör programmet behovet av samverkan mellan stadens olika verksamheter och externa aktörer.

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser behöver efter antagande säkerställa att grundläggande och tillräckliga kunskaper finns för att programmet ska kunna implementeras och nå framgång i verksamheterna. Programmet lyfter även behovet av metodutveckling som i många fall behöver vara verksamhetsnära. Det kan handla om olika former av arbetsmetoder för till exempel barns delaktighet och prövning av barnets bästa som till exempel barnkonsekvensanalyser. Verksamheterna ska vidare inom sina områden ta fram information till barn och föräldrar om barns rättigheter.

Kansliet för mänskliga rättigheter föreslår att kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter besvarar remissen i enlighet med vad som sagts i detta PM.

Barnens rätt i samhället (BRIS)

Barnens rätt i samhället (BRIS) yttrande daterat den 19 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Bris välkomnar programmet för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad och att Stockholms stad tagit initiativ till ett sådant viktigt vägledande dokument för barnets rättigheter. Bris anser dock att programmet med fördel kan förtydligas i vissa delar för på bästa sätt kunna fungera som ett praktiskt verktyg i stadens olika verksamheter.

Övergripande kommentarer

- Programmet ger viktig vägledning i hur stadens olika verksamheter ska integrera ett barn- och barnrättsperspektiv i arbetet. Det är positivt att det i programmet finns hänvisningar till bl.a. kritik och rekommendationer som framförts av FN:s kommitté för barnets rättigheter, att fokusområden pekas ut samtidigt som vägledning ges kring planering och uppföljning av programmets genomförande, samt att vikten av samverkan förs fram.
- Bris välkomnar att programmet bygger på bl.a. samtal med barn (Tjänsteutlåtande Dnr 171-1526/2016 (s. 5), men anser att detta kan lyftas fram ytterligare. Det är viktigt att tydliggöra på vilket sätt detta påverkat programmets innehåll och val av fokusområden.
- Bris rekommenderar införandet av en särskild budgetrubrik i Stockholm stads budget för arbetet med att genomföra programmet, om inte den redan finns. Detta då Sverige på nationell nivå har fått kritik av FN för att budgeten inte innehåller särskilda budgetsatsningar på genomförandet av

barnkonventionen. FN:s barnrättskommitté gav Sverige därvid rekommendationer för hur detta skulle kunna förbättras (CRC/C/SWE/CO/5, p.9-10). Det kan i detta sammanhang tilläggas att barn bör konsulteras och ges möjlighet att påverka budgeten och dess uppföljning i linje med Barnrättskommitténs allmänna kommentar #19 om offentlig budgetering för barnets rättigheter.

- Bris ser gärna att Stockholm stad tar fram en anpassad sammanfattning av programmet till barn som skulle kunna användas för informationsspridning i skolor, förskolor, idrottsplatser, osv.
- På s. 7 i programmet används begreppet "flyktingar". Eftersom personer som söker skydd i Sverige inte nödvändigtvis har flyktingstatus föreslår Bris att man använder ordet "skyddsbehövande" eller "asylsökande" istället.
- I programmet hänvisas ömsom till "barns", "alla barns" ömsom till "barnets" rättigheter. Bris förespråkar en konsekvent begreppsanvändning och att det i dokumentet hänvisas till "barnets" eller "varje barns" rättigheter i de fall då det handlar om rättigheter som innefattar beslut i enskilda fall.

Kommentarer på särskilda delar

- Diskrimineringsgrunder:

Det anges flera olika diskrimineringsgrunder i första stycket på s. 5. Det är viktigt att samtliga grunder som uppräknas i barnkonventionens artikel 2 och i diskrimineringslagen återges.

- Val av fokusområden:

Inledningen belyser många olika brister i att uppfylla barnets rättigheter men endast några av dessa problem tas upp som fokusområden för programmet. Bris skulle välkomna en mer omfattande analys av bristerna i barnets rättigheter i praktiken i Stockholm stad, en tydligare koppling mellan analysen och valet av fokusområden samt en motivering till valet av de områden som prioriteras i programmet.

- Målgruppen för Programmet:

Bris anser att det kan tydliggöras att programmet och dess samtliga fokusområden riktar sig till **alla** stadens nämnder och bolagsstyrelser samt alla stadens verksamheter som på något sätt, direkt eller indirekt, påverkar barns situation. Bris välkomnar att programmet är tänkt att styra uppdrag som staden ger andra organisationer eller enskilda. Vidare beskrivning av vilka de verksamheterna är och hur de olika aktörer hänger ihop skulle vidare bidra till tydligheten.

- Styrdokument (s. 6) och utgångspunkter för programmet (s.7):

Det står i Tjänsteutlåtande Dnr 171-1526/2016 (s. 2) att "*Kommunfullmäktige beslutade 2004 om ett handlingsprogram för FN:s barnkonvention.*

Handlingsprogrammet var giltigt till den 31 december 2009. " och "I budget för 2015 anges att ett handlingsprogram för barns rättigheter och inflytande med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter ska utarbetas i dialog med barn och unga."

Bris tycker att det skulle vara relevant att nämna om och i så fall hur besluten som nämns i tjänsteutlåtande är relevanta till programmet samt om programmet bygger på tidigare erfarenhet och utvärderingar med att genomföra nämnda handlingsplaner.

FN:s konvention om barnets rättigheter (s.7-9)

Bris vill understryka vikten av att hänvisningar görs inte bara till barnkonventionen, utan också till de av Sverige undertecknade tilläggsprotokollen till barnkonventionen dvs protokollet som behandlar barn i väpnade konflikter och tilläggsprotokollet som handlar om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi. Dessa tre internationella överenskommelser ska ses som en helhet som ger ett ramverk till barnets rättigheter. Det finns även skäl för att överväga angivandet av Agenda 2030 och de hållbara utvecklingsmålen som en relevant källa för programmet. Agendan innehåller viktiga målsättningar som är relevanta för barns rättigheter.

- **Fler viktiga artiklar (s.9)**

Det saknas motivering till valet av vilka artiklar i barnkonventionen som ligger till grund för programmet. Det är viktigt att listan över väsentliga artiklar kopplas samman med valda fokusområden.

- **Svensk lagstiftning:**

Bris föreslår att det förtydligas hur programmet förhåller sig till övriga svenska lagar och regler samt relevanta styrdokument för kommunala verksamheter.

Vidare anser Bris att det skulle vara relevant att nämna det pågående arbetet med att införliva barnkonventionen i svensk lagstiftning och hur det är tänkt att ett eventuellt införlivande skulle påverka Stockholm stads olika verksamheter och programmet.

Övergripande inriktning och fokusområden (s. 10-13)

- **Fokusområden**

Som nämnts ovan anser Bris att det behövs en tydligare motivering till valet av fokusområden.

Oavsett vilka områden Stockholm stad väljer att prioritera, ska samtliga fyra grundläggande principer enligt barnkonventionen gälla. De kan även vara egna områden för de är också egna rättigheter, såsom är fallet för område #2 och #3. Bris föreslår vidare att hänvisningar görs till relevanta artiklar i barnkonventionen under varje prioriterat område.

Under punkt 1.1 anges att *"Verksamheter som är centrala för att säkerställa barns rättigheter ska vara kända, tillgängliga och anpassade för barn"*. Bris anser att dessa verksamheter bör listas.

I punkt 1.5 lyfts frågan om samverkan. Denna fråga är lika viktig för alla prioriterade områden.

I punkt 2.4 och 2.5 bör kopplingen till område #2 förklaras närmre.

Vad gäller område #2 (icke diskriminering) och område #5 (våld mot barn) föreslår Bris att det i programmet görs hänvisningar till de definitioner som finns i artikel 2 och 19 i barnkonventionen.

Bris tycker att punkt 5.4 (andra stycket) är mycket viktig för alla prioriterade områden och borde vara en egen punkt. Den handlar om klagomöjligheter för barn. Det är stor skillnad för det enskilda barnet att ha rätt om barnet samtidigt inte kan få rätt. Ett första steg är att skapa intresse och förståelse hos barnet om vilka hens rättigheter är. Det är också viktigt för varje barn att veta vart hen kan vända sig om hens rätt har kränkts. Möjligheterna för varje barn i Stockholms stad att få **stöd, vägledning och upprättelse vid kränkningar av sina rättigheter ska finnas, vara lättillgängliga,**

effektiva och barnanpassade. Detta borde gälla för alla verksamheter och inte endast för skolan.

Genomförande och uppföljning (s. 13-15)

Bris ställer sig positivt till innehållet i den här delen. Det är dock viktigt att det finns tydliga metoder och verktyg som möjliggör ett praktiskt genomförande av programmet på bästa sätt. Det kan t.ex. handla om att ange indikatorer för varje fokusområde, vad man bör tänka på i budgetprocessen osv.

- Kunskap:

Bris föreslår att det ska finnas kontaktpersoner på arbetsplatser i kommunens verksamheter för att se till att kunskapen om barns rättigheter håller hög nivå i verksamheten och som kan vara stöd i arbetet med barns rättigheter och inflytande. Bris undrar vidare hur BOs arbete med kunskapslyftet är eller kan vara kopplad till kunskapslyftet inom Stockholm stadens verksamheter, styrelser och nämnder?

- Metoder och arbetssätt

Bris välkomnar att Barnkonsekvensanalys ska göras men tycker att det behövs tydliggöras enligt vilken modell eller mall som ska användas. BO har till exempel vägledning i frågan. Vägledning och stöd skulle även behövas för de checklistor som nämns i programmet så att dessa får ett konsekvent utformande och håller bra kvalitet.

Barnombudsmannen

Barnombudsmannens yttrande daterat den 15 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Begreppen ”Barnperspektiv”, ”barnrättsperspektiv” och ”barnets perspektiv”

I programmet används nästan genomgående begreppet ”barnperspektiv”. Vid något tillfälle används även begreppet ”barnrättsperspektiv” och ”barnets perspektiv”. I listan med begreppsdefinitioner finns dessa tre begrepp definierade.

När Barnombudsmannen läser programmet är det på vissa ställen oklart vilket av dessa begrepp som egentligen menas, när begreppet ”barnperspektiv” används. När Barnombudsmannen tolkar innebörden av programmet, torde det på en del av dessa platser snarare vara begreppet ”barnrättsperspektiv” som avses. Barnombudsmannen föreslår därför att en genomgång av programmet görs utifrån dessa begrepp, så att det säkerställs att rätt begrepp används på rätt plats.

Fokusområde 2 – Barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering ska säkerställas

I punkt 2.1 räknas ett antal diskrimineringsgrunder upp. Denna uppräkningslista stämmer till stor del överens med såväl grunderna som framgår av artikel 2 i barnkonventionen som den svenska diskrimineringslagen². I uppräkningslistan av diskrimineringsgrunder i programmet saknas dock könsöverskridande identitet eller uttryck, som finns i

² Se 1 kap. 1 § diskrimineringslagen.

diskrimineringslagen. Barnombudsmannen vill uppmana Stockholms stad att formulera diskrimineringsgrunderna något mer öppet, för att säkerställa att alla möjliga diskrimineringsgrunder beaktas. Artikel 2 i barnkonventionen har formulerats på detta sätt, genom att avslutas med "[...] eller ställning i övrigt"

Fokusområde 3 Barn ska ges förutsättningar att uttrycka och få sina åsikter respekterade

I alla underpunkter i detta fokusområde tydliggörs barnets rätt att komma till tals i olika situationer. Barnombudsmannen noterar dock att denna rättighet och vad den innebär har formulerats på olika sätt i de olika underpunkterna. Barnombudsmannen föreslår därför att Stockholms stad förtydligar de grundläggande delarna i barnets rätt att komma till tals – att rätten att komma till tals inte är skyldighet, utan just en rättighet, att barnet ska få information om vad ärendet gäller, att barnet fritt ska få uttrycka sina åsikter, att dessa åsikter ska beaktas i beslutsfattandet utifrån barnets ålder och mognad och att barnet ska få återkoppling när beslut har fattats.³

I punkt 3.2 framgår att barn ska ha möjlighet att föra fram sina åsikter till "[...] de som bestämmer". Barnombudsmannen föreslår att det förtydligas vilka som avses här – är det förtroendevalda, beslutsfattare i nämnder eller övergripande nivåer eller är det beslutsfattare i enskilda ärenden?

Genomförande och uppföljning

Barnombudsmannen instämmer i de åtgärder som programmet lyfter i denna del. Barnombudsmannen anser dock att denna del bör kompletteras med vilka resurser, såväl personella som finansiella, som behövs för att säkerställa att programmet genomförs.

Denna del bör även inkludera vikten av att ta in kunskap om barns levnadsvillkor, till exempel genom statistik, enkätundersökningar och liknande, för att veta att de insatser som görs är de rätta.

Slutligen bör denna del innehålla information om hur arbetet med programmet ska följas upp och utvärderas på såväl verksamhetsnivå som en högre politisk nivå.

Specifika kommenterar kring textens utformning

Under rubriken "FN:s konvention om barnets rättigheter – barnkonventionen" tas barnets rätt att inte skiljas från sina föräldrar upp. För att tydliggöra denna rättighet, och undvika missförstånd, anser Barnombudsmannen att meningen om denna rättighet bör utformas som följer (tillägg i kursiv stil) "Barnet har rätt till sina föräldrar och staten har skyldighet att säkerställa att barnet inte skiljs från sina föräldrar *mot deras vilja, om det inte är nödvändigt för barnets bästa*".

I den sista meningen under denna rubrik står även när barnkonventionen förväntas bli svensk lag. Den 6 juli 2017 presenterade regeringen en lagrådsremiss⁴ där den föreslår att konventionen blir lag den 1 januari 2020. Programmet bör därför omformuleras i

³ Se artikel 12 i barnkonventionen och hur den har tolkats av FN:s barnrättskommitté i dess allmänna kommentar nr 12 (2009) Barnets rätt att komma till tals.

⁴ Lagrådsremiss Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter

denna del.

I fokusområde 5 – Barn ska vara trygga och skyddas mot fysiskt och psykiskt våld, framgår i underpunkt 5.1 att staden ska skydda och förebygga fysiskt och psykiskt våld "[...] eller hedersrelaterat våld och förtryck". Ordet "*eller*" i denna mening kan tolkas som att hedersrelaterat våld och förtryck inte är en form av fysiskt och psykiskt våld. Barnombudsmannen ser vikten av att framhäva denna form av våld och förtryck av barn, och vill därför förorda att ordet "inklusive" används i stället för "eller".

Unicef

Unicef:s utlåtande daterat den 22 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

UNICEF Sverige välkomnar programmet som ett initiativ med uttryckliga mål att stärka uppfyllandet av barns rättigheter i praktiken. Då majoriteten av beslut som berör barn fattas på kommunal nivå är det av central vikt att kommuner tydligt ser över hur barns rättigheter tillämpas i styrdokument och på samtliga nivåer inom kommunen. Dessutom anser vi att programmet utgör ett viktigt bidrag i att uppfylla de åtaganden som följer av att barnkonventionen föreslås bli svensk lag. Vi ser det som av avgörande betydelse att programmet intar ett helhetsbegrepp på barnkonventionen och tydliggör att det ska tillämpas i all verksamhet och berör samtliga barn som vistas i staden oavsett legal status.

För att än mer effektivisera programmets genomförande och förtydliga målen vill vi dock framföra några synpunkter och rekommendationer:

Del 1- Inriktning

UNICEF Sverige ser positivt på att programmet syftar till att utgå från barnkonventionens grundprinciper. Programmet bör dock tydliggöra att samtliga artiklar i barnkonventionen är relevanta för genomförande av programmet. Om programmet väljer att peka ut några viktiga artiklar (art. 13, 17, 19, 23, 30, 31, 42) finns det en risk att övriga artiklar inte beaktas. Barnkonventionen ska läsas i sin helhet. Vi rekommenderar också att programmet tydliggör att inflytande är del av barns rättigheter snarare än ett separat område.

Utöver barnkonventionen som ramverk för programmet föreslår vi också att de globala målen för hållbar utveckling bör beaktas och ingå som ett ramverk och agera som ett stöd för genomförandet.

Del 2- Fokusområden

Vad gäller målen och fokusområdena för programmet rekommenderar vi att målen och områden formuleras om till mer allmänt övergripande mål för att vara tillämpliga och relevanta för samtliga verksamheter. Inom vissa fokusområden lyfts exempelvis skolan och stadsplanering särskilt ut vilket riskerar utesluta övriga förvaltningar. Det bör även förtydligas att kommunens roll är att skapa förutsättning för barn att uppfylla sina rättigheter och behandlas likvärdigt snarare än att exempelvis nå kunskapsmålen i

skolan.

UNICEF Sverige föreslår också en tydligare koppling till målgruppen som ska tillämpa programmet och dess fokusområden (beslutsfattare och medarbetare snarare än barnen själva). Det bör även klargöras om områdena utgör mål eller faktiska tillvägagångssätt. Nuvarande disposition innefattar dels tillvägagångssätt och samt uttrycka rättigheter för barn (t.ex. barnets bästa bedömningar, icke-diskriminering, rätten att bli hörd, barns ska göras delaktiga samt rätt att skyddas från våld.) Förslagsvis kan detta förenklas genom att fokusområdena utgår från barnkonventionens grundprinciper som tillvägagångssätt som sedan tillämpas på varje enskild förvaltnings verksamheter.

Fokusområde 1: Beslutsfattare och medarbetare ska beakta barnperspektivet och omsätta barnets rättigheter i alla beslut, uppdrag och i det dagliga arbetet.

UNICEF Sverige föreslår att området omformuleras till "Barnets bästa bedömningar" alternativt- "Barnkonsekvensbedömningar".

Genom att ha ett övergripande fokusområde kring barnets bästa blir kravet på barnkonsekvensanalys och barnkonsekvensbedömningar centrala. Barnet sätts i fokus och principen om att barnets bästa ska vara vägledande och sättas i främsta rummet blir tydlig. Detta i enlighet med art 3 i barnkonventionen. Det blir också naturligt att barnperspektivet, barnets perspektiv och barnrättsperspektivet beaktas.

Fokusområde 2: Barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering ska säkerställas ***UNICEF Sverige föreslår att området omformuleras till "Skydd mot diskriminering".***

Att ha en tydlig koppling till artikel 2 i barnkonventionen och en utav grundprinciperna möjliggör ett helhetsgrepp kring likvärdighet och likabehandling därmed tillämpliga för all verksamhet i staden.

Fokusområde 2.4-2.5 rekommenderar vi omformuleras till att kommunen ska skapa förutsättningar att nå kunskapsmål i skola samt god psykisk hälsa. Genom denna ändring blir kommunens kompensatoriska uppdrag tydligare.

Fokusområde 3: Barn ska ges förutsättningar att uttrycka och få sina åsikter respekterade ***UNICEF Sverige föreslår att området omformuleras till "Inflytande och delaktighet".***

Detta ger en tydlig koppling till artikel 12 i barnkonvention och en utav grundprinciperna.

Fokusområde 3-4-3.5 föreslår vi tas bort. Skolan och stadsplanering lyfts fram som särskilt relevanta inom området. För att göra samtliga förvaltningar och bolag delaktiga och berörda rekommenderar vi att inflytande och delaktighet lyfts fram som princip och tillvägagångssätt inom samtliga områden relevanta för barn inom kommunens och bolagens verksamhet.

Fokusområde 4: Barn och vuxna ska ha kunskap om barnets rättigheter och vad de innebär i praktiken

UNICEF Sverige föreslår att området omformuleras till "Information och kunskap om rättigheter".

Utöver ett förtydligande och genomförande av artikel 42 i barnkonventionen är

området en förutsättning för att målen i programmet ska uppfyllas.

Vi föreslår även att staden ser över möjligheten att inrätta en instans dit barn kan vända sig då deras rättigheter inte blivit uppfyllda eller har allmänna frågor kring deras rättigheter. Stockholms barnombudsman anser vi skulle vara en lämplig instans för detta uppdrag.

Fokusområde 5: Barn ska vara trygga och skyddas mot fysiskt och psykiskt våld

UNICEF Sverige föreslår att området omformuleras till "Våld mot barn".

Trots att detta område inte är en utav barnkonventionens grundprinciper tycker vi att det är bra att frågan uppmärksammas som ett eget område. Inriktningen anser vi dock bör utvidgas till att omfatta alla former av våld mot barn inklusive rätten att känns sig trygg i hemmet och inte bli utsatt för barnaga eller annan kränkande behandling.

Del 3- Genomförande och uppföljning

Ansvar

I avsnittet gällande samverkan bör det tydligt framkomma vem som ansvarar för samverkan och uppföljning av arbetet inom varje verksamhet. Förslagsvis borde programmet föreslå att det tillsätts en ansvarig resurs på varje enhet (förvaltning eller bolagsstyrelse) som ansvarar för uppföljning och agerar som stöd vid genomförandet av programmet. Dessa personer bör ingå i en arbetsgrupp som leds utav stadens ombudsman. Arbetsgruppens funktion kommer att vara en framgångsfaktor vid implementeringen av programmet. Implementeringen är viktig, den bör tillägnas minst lika mycket tid som framtagandet av programmet.

Vi ser positivt på förslaget att implementeringen av programmet ska göras inom existerande planeringsstrukturer och arbetssätt (VP, tertiärrapporter mm). Detta för att undvika parallella processer och ökad arbetsbelastning. Det bör dock tydliggöras att uppföljning och redovisning av arbetet ska återkopplas centralt till kommunstyrelse och kommunfullmäktige samt att budget ska frigöras för att genomföra aktiviteter för att uppnå målen (fokusområdena). Tydliga indikatorer och delmål för programmets genomförande är ytterligare framgångsfaktorer som bör beaktas.

Kunskap

Utbildningsinsatser för samtliga verksamma inom staden är ett krav för att programmets mål ska uppfyllas. Särskilt ansvariga inom varje verksamhet bör även ges mer fördjupad kompetens inom barns rättigheter och barnkonventionen för att agera som stödperson och resurs i planering och genomförande av programmet. Utbildning bör ske löpande och förslagsvis beakta och ta tillvara existerande utbildningsmaterial och vägledning om barnkonventionen och barns rättigheter. Utbildningsinsatser kan förslagsvis knytas an till det Kunskapslyft som Barnombudsmannen genomför på uppdrag av regeringen som ingår i det förberedande arbetet med att göra barnkonventionen till svensk lag.

Metoder och arbetssätt

Barnchecklista och barnkonsekvensanalys föreslås som vägledande metoder. Detta anser vi är ett bra arbetssätt för att synliggöra barnrättsperspektivet i alla stadens

verksamheter. Man bör dock tillämpa barnchecklistor med viss försiktighet då det finns en risk att bedömningarna och besluten blir rutinmässiga snarare än att göra individuella analyser och beslut som är förenliga med barnets bästa.

Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Johanna Sjö m.fl. (alla M) och Johan Fälldin (C) enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, social a ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet inom socialtjänsten har stärkts under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Programmet är hedervärt och har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policys och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policys som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas. Barnets rättigheter bör särskilt framkomma in det övergripande dokumentet.

I sammanhanget vill vi påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om barns rättigheter lyftas.

Särskilt uttalande gjordes av Gulan Avci (L) enligt följande.

En trygg uppväxt är avgörande för att ge alla barn samma möjligheter och chanser i livet. Att arbeta för att stärka barns rättigheter är något av det viktigaste vi kan göra. Det är bra att Stockholm tar fram ett program för barnets rättigheter. Men programmet borde ha varit mer konkret. Det finns en risk att det blir tomma ord.

Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare. Även om mycket av arbetet är nämndspecifikt så är många av de viktigaste utmaningarna sådana som berör många nämnder, eller som kräver att flera nämnder samverkar. Styrningen av det arbetet måste bli tydligare. Risken är annars att sådana viktiga uppgifter som kräver samverkan mellan olika verksamhetsområden – exempelvis skolan och socialtjänsten – blir hängande i luften. Programmet borde därför kompletteras med en genomförandeplan, på det sätt som har skett med programmet mot hemlöshet.

Den kanske viktigaste rättigheten som barn har är rätten till liv och skydd mot våld eller hot om våld. Alltför många barn får den rättigheten kränkt, ofta av ens egna föräldrar eller andra närstående. Hedersförtryck är en betydande källa till våld mot barn, eller hot om våld som ett sätt att begränsa barnets frihet. Vi hade önskat betydligt skarpare och mer ambitiösa skrivningar vad gäller arbetet mot olika former av våld mot barn. Det står att programmet kompletterar Stockholms stads program mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, men inte på vilket sätt, eller hur programmen rent konkret är relaterade till varandra.

Barns möjlighet att utifrån sina förutsättningar vara delaktiga i beslut som berör dem är en viktig rättighet. Här återstår det mycket att göra för Stockholms stad. Programmets och barnkonventionens ord om barns delaktighet och hänsyn till barns behov riskerar att i det praktiska, svåra arbetet med konkreta fall inte få någon effekt.

Socialtjänstinspektörerna har i ett flertal granskningar visat på betydande brister när det gäller barns delaktighet i socialtjänstären. Barnen blir inte sedda och deras behov utreds inte tillräckligt väl. I synnerhet med tanke på att det rör sig om våra mest utsatta barn, som lever i familjer med problem såsom missbruk eller utsatta boendeförhållanden, är det extra allvarligt. Det innebär dessutom en kvalitetsbrist i handläggningen, eftersom barnen och deras familjer inte får rätt hjälp. Återigen skulle en genomförandeplan här kunna vara ett sätt att visa hur staden faktiskt tänker arbeta för att se till att barnets rättigheter stärks. Det är inte målsättningarna som är problemet, utan genomförandet.

Exploateringsnämnden

Reservation anfördes av Abit Dundar (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Joakim Larsson m.fl. (alla M), enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet inom socialtjänsten har stärkts under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Äldreförvaltningen påpekar på ett förtjänstfullt sätt i sitt tjänsteutlåtande att det inom äldreomsorgens verksamhet kan finnas barn som är anhöriga och/eller närstående till äldre. Dessa barn behöver bli uppmärksammade i programmet.

Programmet är hedervärt och har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas.

I sammanhanget vill vi påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om barns rättigheter lyftas

Fastighetsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Kerstin Fredriksson m.fl. (alla L), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Henrik Sjölander m.fl. (alla M), enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön,

sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Att göra FN:s barnkonvention till svensk lag är dock fel väg att gå, något som även Lagrådet nyligen slagit fast. Konventionstexterna är utmärkta som måttstock när man skapar nya lagar, men sämre som stöd för praktisk tillämpning. Istället för att driva denna fråga vidare skulle de pengar och resurser som avsätts för detta ändamål lämpligen istället kunna gå till utsatta barn. Svensk lagstiftning till stöd för barns rättigheter skulle kunna bli väsentligt sämre om konventionstexter läggs som grund, istället för lagar som i Sverige bygger på förklarande förarbeten och praxis.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet inom socialtjänsten har stärkts under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande. Barnets rättigheter ska tillvaratas med Barnkonventionen som styrdokument snarare än som lagtext.

Programmet är hedervärt och har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv för att alla människor ska behandlas med respekt och så att alla ska ha lika rättigheter och möjligheter. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas.

Idrottsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Bo Sundin m.fl. (alla M) samt Mikael Valier (KD) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Daniele Fava (L) enligt nedan.

Se under arbetsmarknadsnämnden

Kulturnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Rasmus Jonlund m.fl. (alla L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Sophia Granswed m.fl. (alla M) enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Programmet är hedervärt och har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att lägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas.

Kyrkogårdsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Annette Lundquist Larsson m.fl. (alla M) och Ewa-Marie Ås (KD) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av Sabine Pettersson (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (alla M) enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet inom socialtjänsten har stärkts under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Programmet är hedervärt och har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas.

I sammanhanget vill vi påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om barns rättigheter lyftas.

Servicenämnden

Särskilt uttalande gjordes av Henrik Sjölander m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Isabel Smedberg Palmqvist och Frida Johansson Metso m.fl. (båda L) enligt följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.

2. Att som svar på remissen utöver förvaltningens tjänsteutlåtande anföra följande.

En trygg uppväxt är avgörande för att ge alla barn samma möjligheter och chanser i livet. Att arbeta för att stärka barns rättigheter är något av det viktigaste vi kan göra. Det är bra att Stockholm tar fram ett program för barnets rättigheter. Men programmet borde ha varit mer konkret. Det finns en risk att det blir tomma ord.

Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare. Även om mycket av arbetet är nämndspecifikt så är många av de viktigaste utmaningarna sådana som berör många nämnder, eller som kräver att flera nämnder samverkar. Styrningen av det arbetet måste bli tydligare. Risker är annars att sådana viktiga uppgifter som kräver samverkan mellan olika verksamhetsområden – exempelvis skolan och socialtjänsten – blir hängande i luften. Programmet borde därför kompletteras med en genomförandeplan, på det sätt som har skett med programmet mot hemlöshet.

Den kanske viktigaste rättigheten som barn har är rätten till liv och skydd mot våld eller hot om våld. Alltför många barn får den rättigheten kränkt, ofta av ens egna föräldrar eller andra närstående. Hedersförtryck är en betydande källa till våld mot barn, eller hot om våld som ett sätt att begränsa barnets frihet. Vi hade önskat betydligt skarpare och mer ambitiösa skrivningar vad gäller arbetet mot olika former av våld mot barn. Det står att programmet kompletterar Stockholms stads program mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, men inte på vilket sätt, eller hur programmen rent konkret är relaterade till varandra.

Barns möjlighet att utifrån sina förutsättningar vara delaktiga i beslut som berör dem är en viktig rättighet. Här återstår det mycket att göra för Stockholms stad. Programmets och barnkonventionens ord om barns delaktighet och hänsyn till barns behov riskerar att i det praktiska, svåra arbetet med konkreta fall inte få någon effekt.

Socialtjänstinspektörerna har i ett flertal granskningar visat på betydande brister när det gäller barns delaktighet i socialtjänstären. Barnen blir inte sedda och deras behov utreds inte tillräckligt väl. I synnerhet med tanke på att det rör sig om våra mest utsatta barn, som lever i familjer med problem såsom missbruk eller utsatta boendeförhållanden, är det extra allvarligt. Det innebär dessutom en kvalitetsbrist i handläggningen, eftersom barnen och deras familjer inte får rätt hjälp. Återigen skulle en genomförandeplan här kunna vara ett sätt att visa hur staden faktiskt tänker arbeta för att se till att barnets rättigheter stärks. Det är inte målsättningarna som är problemet, utan genomförandet.

Rätten till delaktighet förutsätter möjligheten att kunna göra sig förstådd om man talar ett annat språk än svenska. Liberalerna har tidigare uppmärksammat att staden brister i rätten till tolk. För att även barn som inte kan svenska verkligen ska kunna göra sina röster hörda är det viktigt att det finns en rätt till tolk, och att denna rätt även gäller när föräldrarna kan tolka, på samma sätt som barn normalt sett har rätt att lägga fram sin berättelse utan att den förmedlas av föräldrar eller andra närstående.

Särskilt uttalande gjordes av Andréa Ström m.fl. (alla M) enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet inom socialtjänsten har stärkts under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Inom äldreomsorgens verksamhet kan det finnas barn som är anhöriga och/eller närstående till äldre. Dessa barn behöver bli uppmärksammade i programmet.

Programmet är hedervärt och har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policies och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policies som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas.

I sammanhanget vill vi påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om barns rättigheter lyftas.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Björn Ljung (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Joakim Larsson m.fl. (alla M) och Erik Slottnér (KD) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Trafiknämnden

Reservation anfördes av Patrik Silverudd (L) enligt följande.

Patrik Silverudd (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis bifalla kontorets förslag till beslut samt att därutöver anföra följande:

En trygg uppväxt är avgörande för att ge alla barn samma möjligheter och chanser i livet. Att arbeta för att stärka barns rättigheter är något av det viktigaste vi kan göra. Det är bra att Stockholm tar fram ett program för barnets rättigheter. Men programmet borde ha varit mer konkret. Det finns en risk att det blir tomma ord.

Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare. Även om mycket av arbetet är nämndspecifikt så är många av de viktigaste utmaningarna sådana som berör många nämnder, eller som kräver att flera nämnder samverkar. Styrningen av det arbetet måste bli tydligare. Risken är annars att sådana viktiga uppgifter som kräver samverkan mellan olika verksamhetsområden – exempelvis skolan och socialtjänsten – blir hängande i luften. Programmet borde därför kompletteras med en genomförandeplan, på det sätt som har skett med programmet mot hemlöshet.

Den kanske viktigaste rättigheten som barn har är rätten till liv och skydd mot våld eller hot om våld. Alltför många barn får den rättigheten kränkt, ofta av ens egna föräldrar eller andra närstående. Hedersförtryck är en betydande källa till våld mot barn, eller hot om våld som ett sätt att begränsa barnets frihet. Vi hade önskat betydligt skarpare och mer ambitiösa skrivningar vad gäller arbetet mot olika former av våld mot barn. Det står att programmet kompletterar Stockholms stads program mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, men inte på vilket sätt, eller hur programmen rent konkret är relaterade till varandra.

Barns möjlighet att utifrån sina förutsättningar vara delaktiga i beslut som berör dem är en viktig rättighet. Här återstår det mycket att göra för Stockholms stad. Programmets och barnkonventionens ord om barns delaktighet och hänsyn till barns behov riskerar att i det praktiska, svåra arbetet med konkreta fall inte få någon effekt.

Socialtjänstinspektörerna har i ett flertal granskningar visat på betydande brister när det gäller barns delaktighet i socialtjänststämorna. Barnen blir inte sedda och deras behov utreds inte tillräckligt väl. I synnerhet med tanke på att det rör sig om våra mest utsatta barn, som lever i familjer med problem såsom missbruk eller utsatta boendeförhållanden, är det extra allvarligt. Det innebär dessutom en kvalitetsbrist i handläggningen, eftersom barnen och deras familjer inte får rätt hjälp. Återigen skulle en genomförandeplan här kunna vara ett sätt att visa hur staden faktiskt tänker arbeta för att se till att barnets rättigheter stärks. Det är inte målsättningarna som är problemet, utan genomförandet.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Brinck m.fl. (alla M) och Karin Ernlund (C) enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån

sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Programmet har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policys och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policys som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas.

Utbildningsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Lotta Edholm m.fl. (alla L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Brinck m.fl. (alla M) enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Programmet har ett gott syfte och är innehållsmässigt bra. Dock ser vi en problematik i att ålägga stadens verksamheter ytterligare policys och styrdokument. Mängden styrdokument bör tvärtom minimeras. Det bästa vore att föra samman alla policys som rör diskriminering i ett övergripande dokument om hur staden ska arbeta ur ett medborgarperspektiv med dessa frågor. I detta övergripande dokument bör detta programs fokusområden inkluderas.

I sammanhanget vill vi påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om barns rättigheter lyftas.

Äldrenämnden

Särskilt uttalande gjordes av Sofia Modigh (KD) och Dennis Wedin m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Ann-Katrin Åslund (L) enligt nedan.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Överförmyndarnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Berthold Gustavsson m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under socialnämnden.

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Hanna Wistrand (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Jan Tigerström m. fl. (alla M) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Henrik Virro m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Backlund (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Farsta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Lars Jilmstad m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Peter Öberg (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Abit Dundar m.fl. (alla L) enligt följande.

1. Delvis bifalla förvaltningsförslag till beslut
2. Därutöver anföras följande:

En trygg uppväxt är avgörande för att ge alla barn samma möjligheter och chanser i livet. Att arbeta för att stärka barns rättigheter är något av det viktigaste vi kan göra.

Det är bra att

Stockholm tar fram ett program för barnets rättigheter. Men programmet borde ha varit mer konkret. Det finns en risk att det blir tomma ord.

Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare. Även om mycket av arbetet är nämndspecifikt så är många av de viktigaste utmaningarna sådana som berör många nämnder, eller som kräver att flera nämnder samverkar. Styrningen av det arbetet måste bli tydligare. Risken är annars att sådana viktiga uppgifter som kräver samverkan mellan olika verksamhetsområden – exempelvis skolan och socialtjänsten – blir hängande i luften. Programmet borde därför kompletteras med en genomförandeplan, på det sätt som har skett med programmet mot hemlöshet.

Den kanske viktigaste rättigheten som barn har är rätten till liv och skydd mot våld eller hot om våld. Alltför många barn får den rättigheten kränkt, ofta av ens egna föräldrar eller andra närstående. Hedersförtryck är en betydande källa till våld mot barn, eller hot om våld som ett sätt att begränsa barnets frihet. Vi hade önskat betydligt skarpare och mer ambitiösa skrivningar vad gäller arbetet mot olika former av våld mot barn. Det står att programmet kompletterar Stockholms stads program mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, men inte på vilket sätt, eller hur programmen rent konkret är relaterade till varandra.

Barns möjlighet att utifrån sina förutsättningar vara delaktiga i beslut som berör dem är en viktig rättighet. Här återstår det mycket att göra för Stockholms stad. Programmets och barnkonventionens ord om barns delaktighet och hänsyn till barns behov riskerar att i det praktiska, svåra arbetet med konkreta fall inte få någon effekt.

Socialtjänstenspektörerna har i ett flertal granskningar visat på betydande brister när det gäller barns delaktighet i socialtjänstären. Barnen blir inte sedda och deras behov utreds inte tillräckligt väl. I synnerhet med tanke på att det rör sig om våra mest utsatta barn, som lever i familjer med problem såsom missbruk eller utsatta

boendeförhållanden, är det extra allvarligt. Det innebär dessutom en kvalitetsbrist i handläggningen, eftersom barnen och deras familjer inte får rätt hjälp. Återigen skulle en genomförandeplan här kunna vara ett sätt att visa hur staden faktiskt tänker arbeta för att se till att barnets rättigheter stärks. Det är inte målsättningarna som är problemet, utan genomförandet.

Särskilt uttalande gjordes av Lars Svärd m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Bo Arkelsten (M) enligt följande.

Se under Skarpnäcks stadsdelsnämnd.

Särskilt uttalande gjordes av Helen Jäderlund Eckardt (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Joel Laurén m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under miljö- och hälskyddsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Lars Lundqvist m.fl. (alla L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden

Norrmalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Petra Gardos Ek m.fl. (alla M) och Olov Lindquist (L) enligt följande.

Stockholm ska vara en stad som lever upp till och respekterar barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barn ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund, hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, åsikter, sociala ursprung eller funktionsnedsättning.

Barns villkor i staden kan förbättras. Det finns fortfarande skillnader vad gäller barns uppväxtförhållanden i staden, både vad gäller mellan stadsdelar och utifrån sociala

förutsättningar. Barn utgör vår framtid och deras rättigheter och inflytande ska värnas på bästa sätt. Bland annat har barnrättsperspektivet inom socialtjänsten har stärkts under de senaste åren och barnets bästa ska vara avgörande.

Äldreförvaltningen påpekar på ett förtjänstfullt sätt i sitt tjänsteutlåtande att det inom äldreomsorgens verksamhet kan finnas barn som är anhöriga och/eller närstående till äldre. Dessa barn behöver bli uppmärksammade i programmet.

Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare. Även om mycket av arbetet är nämndspecifikt så är många av de viktigaste utmaningarna sådana som berör många nämnder, eller som kräver att flera nämnder samverkar. Styrningen av det arbetet måste bli tydligare. Risken är annars att sådana viktiga uppgifter som kräver samverkan mellan olika verksamhetsområden – exempelvis skolan och socialtjänsten – blir hängande i luften. Programmet borde därför kompletteras med en genomförandeplan, på det sätt som har skett med programmet mot hemlöshet.

Den kanske viktigaste rättigheten som barn har är rätten till liv och skydd mot våld eller hot om våld. Alltför många barn får den rättigheten kränkt, ofta av ens egna föräldrar eller andra närstående. Hedersförtryck är en betydande källa till våld mot barn, eller hot om våld som ett sätt att begränsa barnets frihet.

Vi hade önskat betydligt skarpare och mer ambitiösa skrivningar vad gäller arbetet mot olika former av våld mot barn. Det står att programmet kompletterar Stockholms stads program mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, men inte på vilket sätt, eller hur programmen rent konkret är relaterade till varandra.

I sammanhanget vill vi även påtala vikten av att det i samhällsorienteringen för nyanlända ägnas tydlig uppmärksamhet till denna fråga. Även vid information genom föräldrastöd ska frågan om barns rättigheter lyftas.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Benjamin Dousa m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Kristina Lutz m.fl. (alla M), Sabine Pettersson (L) och Gunnar Caperius (C) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Sabine Petterson (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Ole-Jörgen Persson m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Bengt Porseby (L) enligt följande.

När Alliansen styrde tog vi fram ett program för hbtq-frågor. Remissrundan hade precis hunnit bli klar när den nya majoriteten efter maktskiftet valde att avbryta arbetet. Det har sedan tagit majoriteten tre år att presentera ett eget program. Programmet för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck är med andra ord efterlängtat men kunde ha varit mer konkret. Uppföljning, tidsplaner och ansvarsfördelning bör framgå tydligare, så att viktiga uppgifter inte bara blir hängande i luften.

Med det sagt så är det positivt att ett program för detta viktiga arbete nu har presenterats. Med ett program på plats kan förvaltningar och nämnder förhoppningsvis spurras att höja ambitionsnivån när det kommer till att iaktta transpersoners behov och rättigheter, stärka rätten till skyddat boende för hbtq-personer som utsätts för våld i nära relationer, synliggöra hbtq-personers särskilda utsatthet för hedersförtryck, och öka medvetenheten om hbtq-personers ställning som måltavlor för våldsbejakande extremism.

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Christoffer Järkeborn m.fl. (alla M), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Anne-Lie Elfvén (L), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Johan Nilsson m.fl. (alla M) och Evy Kjellberg (C) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.

Östermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Tobias Sjö m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under exploateringsnämnden.